331.05
NAA
cop. 2

TIJDSCHRIFT VAN DEN NEDERLANDSCHEN WERKLOOSHEIDS-RAAD.

THE LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF ILLINOIS
AUG 6 - 1929

REDACTIE: ANTH. FOLMER EN Mr. J. GERRITSZ.

JAARGANG 12. 1929. AFLEVERING.

BUREAU: KLOVENIERSBURGWAL 70, AMSTERDAM.
TELEFOON 48885.

INHOUD.

I. Het werkloosheidsvraagstuk op de Internationale Arbeidsconferentie, door Mr. P. W. J. H. Cort van der Linden ..... Blz. 283

II. Rationalisatie en Werkgelegenheid, door W. Meerwaldt Jr. ..... „ 289

III. Industrie en credietverleening, door Mr. J. Gerritsz ..... „ 294

IV. Vermindering van Werkloosheid door emigratie, door J. C. C. Sandberg ..... „ 300

V. Het Haagsche vuil naar den akker, door G. F. H. Houben ..... „ 303

VI. Organisatorische verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders, door Mr. J. Gerritsz ..... „ 307

VII. Betrekkingengids voor Nederland, door M. H. Roodschild ..... „ 308

VIII. De Werkloozenzorg in de Staten-Generaal, door Meyer de Vries ..... „ 315

IX. Verslag van de Commissie inzake de werkloosheid onder de Haagsche schilders ..... „ 317

X. Verslag van de Commissie inzake de werkloosheid onder de Haagsche bouwvakarbeiders ..... „ 322

XI. De jaarvergadering van de Vereeniging van Nederl. Arbeidsbeurzen, door Mr. J. Gerritsz .. „ 325

XII. Problemen verbonden aan binnenlandsche migratie, door Mr. J. Gerritsz ..... „ 327

XIII. Buitenlandsch Overzicht ..... „ 329

België. — Duitschland. — Duitsch-Oostenrijk. — Groot-Brittannië. — Italië. — Noorwegen.

XIV. Persoverzicht ..... „ 334

Het adres van de Redactie en Administratie is KLOVENIERSBURGWAL 70, AMSTERDAM.

Het werkloosheidsvraagstuk op de Internationale Arbeidsconferentie.

Gaarne wil ik gevolg geven aan de uitnoodiging der redactie van dit Tijdschrift om uiteen te zetten, vooreerst, welk onderwerp van de werkloosheid op de twaalfde Internationale Arbeidsconferentie, in Juni te Genève gehouden, ter sprake is gekomen; ten tweede, welke voorname punten daarbij zijn behandeld en in de derde plaats, welk besluit ten slotte genomen is.

Wat het eerste punt betreft, in de Commissie inzake de werkloosheid, welke door de Conferentie werd benoemd en die tenslotte een eindrapport heeft uitgebracht met een ontwerpresolutie, welke door de Conferentie ongewijzigd is aangenomen, is een rapport behandeld, dat door het Internationaal Arbeidsbureau aan de Arbeidsconferentie was aangeboden over eenige internationale zijden van de quaestie der werkloosheid.

In dit rapport is gepoogd den invloed in het licht te stellen van enkele belangrijke internationale factoren op de werkloosheid. In de eerste plaats heeft het Arbeidsbureau een onderzoek ingesteld naar den invloed van fluctuaties in het geldverschijnsel, die zich weerspiegelen in wijzigingen in het algemeen prijsniveau en die bijna alle takken van productie practisch tegelijk aandoen. Ten tweede is een onderzoek ingesteld naar omstandigheden, die de regelmatigheid van de werkgelegenheid en van de bedrijvigheid in bepaalde industrieën verstoren. Eindelijk heeft het Arbeidsbureau gegevens verzameld omtrent het probleem der internationale verdeeling der arbeidskrachten. Het rapport was dus ingedeeld in drie hoofdstukken: I. Werkloosheid en monetaire schommelingen, II. Werkloosheid in de kolen- en textielindustrie, III. Werkloosheid en internationale landverhuizing.

In het eerste hoofdstuk werd, aan de hand van grafieken en statistieken, getracht aannemelijk te maken, dat wanneer het prijsniveau daalt, de werkloosheid toeneemt, terwijl zij afneemt, wanneer de prijzen stijgen. Intusschen blijkt uit het einde van dit hoofdstuk, dat het Financieele Comité van den Volkenbond na de quaestie in September en December 1928 te hebben behandeld, tot de conclusie is gekomen, dat de noodige feitelijke gegevens vooralsnog ontbreken.

In het tweede hoofdstuk werd in het algemeen de wenschelijkheid betoogd om te trachten door betere voorspellingen van de waarschijnlijke vraag naar ieder artikel en door passende overeenkomsten tusschen de fabrikanten der verschillende artikelen, de frequentie, het plotselinge en den omvang van ver-

storingen van het evenwicht tusschen de vraag en de productie te voorkomen. Voorts werd getracht aannemelijk te maken, dat in de kolenindustrie gedurende de laatste zeven jaar elke toeneming van werkgelegenheid in bepaalde landen vergezeld is gegaan van een afneming in andere en dat derhalve het probleem van de werkgelegenheid in de mijnindustrie nimmer bevredigend kan worden opgelost, tenzij door internationale maatregelen, waardoor alleen de wereldproductie van steenkool meer nauwkeurig zou worden aangepast aan de vraag en de mijnwerkers der verschillende landen van een meer vaste werkgelegenheid zouden kunnen worden verzekerd.

Wat de textielindustrie betreft, gaf het rapport cijfers, die de toenemende werkloosheid en de afneming van export en productie in de Britsche katoen- en wolnijverheid illustreeren. Daartegenover nam de zijde- en de kunstzijde-industrie vooral de laatste 20 jaar voortdurend in beteekenis toe. Ook van de textielproduceerende landen worden tal van cijfers en grafieken gegeven. Als remedie tegen de werkloosheid in deze industrie werd voorgesteld, dat aan de fabrikanten meer en nauwkeuriger inlichtingen zouden worden verstrekt omtrent de voorraden en prijzen van grondstoffen, de toestanden op binnen- en buitenlandsche markten en de factoren, welke waarschijnlijk van invloed zullen zijn op de koopkracht en koopgewoonten van mogelijke verbruikers. De stellers van het rapport waren van meening, dat op dit terrein veel meer moest worden gedaan door nationale en internationale organisaties, voordat de individueele producenten in staat zouden zijn toekomstige bewegingen in voorziening en vraag met voldoende nauwkeurigheid te voorzien, om die ongemotiveerde uitzettingen van productiecapaciteit te kunnen vermijden, welke depressie en werkloosheid na zich sleepen.

Ook werd in dit hoofdstuk betoogd, dat de textielindustrie wel meer kleedingstukken zou kunnen afzetten, indien er in andere takken van nijverheid minder werkloozen waren.

In het derde hoofdstuk eindelijk werd o.a. medegedeeld, dat toeneming van emigratie in het algemeen geen belangrijke afneming van werkloosheid ten gevolge heeft, doch slechts een partieele remedie tegen werkloosheid vormt en dat emigratie vaak leidt tot een toeneming van den internationalen handel, welke vermoedelijk voordeelig is voor het land, waaruit de emigranten vertrekken. In dit hoofdstuk werd verder een overzicht gegeven van de internationale overeenkomsten inzake de landverhuizing. Eindelijk werd het nut betoogd van tweezijdige tractaten betreffende landverhuizing tusschen immigratie- en emigratielanden. Werd zulks erkend, dan zou het zijn nut kunnen hebben wanneer de beginselen van zoodanige verdragen het onderwerp van bespreking zouden uitmaken op de Internationale Arbeidsconferentie.

Ziedaar dan het uitgangspunt voor de werkzaamheden der

Commissie, waarin ook ik zitting heb gehad. Daarbij werden als basis voor bespreking nog genomen een paar ontwerp-resoluties van de heeren SCHÜRCH, arbeidersafgevaardigde voor Zwitserland en MERTENS, arbeiders-afgevaardigde voor België. De resolutie van den heer SCHÜRCH heeft tot grondslag gestrekt voor de resolutie, zooals deze tenslotte door de Commissie in haar eindrapport is geformuleerd. Op enkele punten is zij door amendeering nog eenigszins verruimd en aangevuld.

De resolutie van den heer MERTENS strekte om het onderwerp van de werkloosheid onder de mijnwerkers op de agenda te plaatsen van de zitting van 1930. Deze resolutie werd echter door den afgevaardigde der Duitsche werkgevers, den heer VOGEL, in dien zin geamendeerd, dat de Raad van Beheer van het Internationaal Arbeidsbureau wordt uitgenoodigd de wenschelijkheid te onderzoeken, om dit punt op de agenda van een volgende Conferentie te plaatsen, bij voorkeur van de Conferentie van 1930. Aldus geamendeerd is de resolutie aangenomen en in de definitieve resolutie, door de Commissie voorgesteld in haar eindrapport, opgenomen.

Alvorens melding te maken van de voornaamste punten, welke bij de behandeling van het rapport over de werkloosheid van het Internationaal Arbeidsbureau en de ontwerp-resoluties-SCHÜRCH en -MERTENS ter sprake zijn gekomen, moet ik er op wijzen, dat bij de algemeene beschouwingen over het rapport de daarin vervatte stellingen en beweringen over het geheel niet zeer grondig zijn onderzocht, ja dat er bij sommige leden der Commissie zelfs zekere neiging bleek te bestaan, enkele daarvan als axioma's aan te nemen. Dit neemt niet weg, dat er toch wel opmerkingen zijn gemaakt van min of meer beteekenis. Van verschillende kanten is o. a. er de nadruk op gelegd, dat dit rapport alleen door *deskundigen* met vrucht kan worden onderzocht en dat de daarin vervatte quaesties nog volstrekt niet kunnen worden beschouwd als voldoende bestudeerd. Ook is van verschillende kanten in den loop der discussies er op gewezen, dat het kapitalistische stelsel niet aansprakelijk is te stellen voor de werkloosheid, aangezien de groote werkloosheid in *Rusland* aantoont, dat deze ook bij een niet-kapitalistische productiewijze geenszins is uitgesloten. Ook is de wenschelijkheid betoogd, om de oorzaken na te gaan van de verschillen in den omvang der werkloosheid in verschillende landen.

De hoofdquaestie echter, die bij de behandeling van de ontwerp-resolutie van den heer SCHÜRCH zoowel als bij de bespreking van het rapport voortdurend terugkeerde en waaraan mijnerzijds ook in den loop der beraadslagingen aandacht is gewijd, was de vraag, of het Internationaal Arbeidsbureau zich bij de samenstelling van zijn rapport wel gesteld heeft op het juiste standpunt. Mijns inziens had het vraagstuk der werkloosheid door het Arbeidsbureau veeleer moeten worden bekeken van den socialen kant dan van de economische zijde.

Immers andere Volkenbondsorganen zijn geroepen om de economische vraagstukken te bestudeeren.

Daartegenover is aangevoerd, dat het Internationaal Arbeidsbureau samenwerkt met het Raadgevend Economisch Comité en dat het ook den economischen kant der quaesties niet buiten beschouwing kan laten. Werkloosheid — zoo werd betoogd — is sociaal wat haar gevolgen, economisch wat haar oorzaken betreft. Het ligt ook op den weg van het Internationaal Arbeidsbureau te onderzoeken, hoe werkloosheid kan worden voorkomen. Deze redeneeringen leken mij minder overtuigend. Tot dusver immers heeft het Internationaal Arbeidsbureau zich onthouden van het instellen van economische onderzoekingen. Ook toen de achturendag aan de orde kwam, is de economische kant daarvan niet door het Internationaal Arbeidsbureau onder de oogen gezien. Aangezien deze economische onderzoekingen tot de competentie van andere Volkenbondsorganen behooren, kan een zelfstandig onderzoek op dit terrein door het Arbeidsbureau, dat geen speciale deskundigheid op dit gebied bezit, slechts leiden tot dubbel werk en allicht tot tegenstrijdige conclusies. Samenwerking van het Internationaal Arbeidsbureau met economische Volkenbondsorganen keur ik allerminst af, doch dan moet op economisch terrein het initiatief niet uitgaan van het Arbeidsbureau en dient dit niet op eigen gelegenheid aan het bestudeeren van economische vraagstukken te gaan!

Intusschen is een amendement van den heer Vogel, om te doen uitkomen, dat het Internationaal Arbeidsbureau zich bij voorkeur op *sociaal* terrein moet blijven bewegen bij de studie van dit vraagstuk, verworpen.

Ik blijf het vreemd vinden, dat, terwijl er op *sociaal* terrein nog zooveel voor het Internationaal Arbeidsbureau te bestudeeren overblijft met betrekking tot het probleem der werkloosheid, men in dit rapport juist de punten heeft uitgekozen, die met den socialen kant niet te maken hebben, doch alleen met het economisch aspect der kwestie.

Verder is van verschillende kanten opgemerkt, dat het een verkeerde methode is om ten aanzien van *enkele* industrieën het werkloosheidsprobleem te willen oplossen. Gesteld dat men er in zou slagen door bijzondere maatregelen als kartels en hooge prijzen de werkloosheid daaruit te verdrijven, dan *verplaatst* men haar veeleer dan dat men haar doet verdwijnen. Dat ligt voor de hand bij een primaire industrie als de steenkoolindustrie. Hoe duurder toch de grondstoffen worden voor de steenkoolverbruikende industrieën, des te grooter wordt het gevaar, dat in de minst bloeiende industrieën de productiekosten zoozeer stijgen, dat de afzet en dientengevolge de werkgelegenheid ongunstig wordt beïnvloed.

Wil men bij de behandeling van het probleem der werkloosheid den economischen kant zoozeer naar voren brengen, dan heeft men met deze economische overwegingen wel degelijk

rekening te houden. Maar bovendien is er dan nog een ander vraagstuk, dat men onder de oogen zal hebben te zien. Daarop heb ik eveneens uitdrukkelijk gewezen. Indien — zoo zeide ik in de bijeenkomst der Commissie van 6 Juni — het door het Internationaal Arbeidsbureau wenschelijk wordt geacht economische vraagstukken te behandelen, dan moet het bereid zijn tot het hart van de quaestie door te dringen en te onderzoeken in hoeverre de theorie van MALTHUS juist is, dat de natuurlijke toeneming der bevolking onvermijdelijk tot ellende en werkloosheid leidt. Ook de Poolsche arbeidersafgevaardigde de heer SZEZUCKI, heeft dit punt aangeroerd. Hij wees op het feit, dat de werkloosheid betrekkelijk gering is in Frankrijk en opperde het denkbeeld, dat dit kan te danken zijn aan de geringere dichtheid der bevolking in dat land. Hij was dan ook van meening, dat een onderzoek moest worden ingesteld naar de betrekking tusschen dichtheid der bevolking en werkloosheid. Dit punt is later bij amendement in de resolutie opgenomen.

Hiermede heb ik de voornaamste punten gememoreerd, die bij de bespreking in de Commissie zijn behandeld.

Mij rest nu nog slechts te vermelden, welk besluit tenslotte genomen is.

De resolutie, in het eindrapport der Commissie voorgesteld, waarmede de Conferentie zich heeft vereenigd, luidt als volgt:

„De Conferentie, na het rapport te hebben overwogen, hetwelk haar is aangeboden door het Internationaal Arbeidsbureau en de twee ontwerp-resoluties, voorgesteld door de heeren SCHÜRCH en MERTENS, betreffende het probleem der werkloosheid en na eveneens het rapport te hebben overwogen van haar Commissie betreffende de werkloosheid,

1. juicht het besluit toe, genomen door den Volkenbondsraad, om in verbinding met zijn Financieel Comité een Comité van Deskundigen in te stellen „belast met de bestudeering van de oorzaken der schommelingen in de koopkracht van het goud en haar uitwerking op het economisch leven der volken" en noodigt het Bureau uit:

a. zijn medewerking aan te bieden aan dit Comité van Deskundigen voor de bestudeering van de uitwerking van de schommelingen in het muntwezen en den economischen toestand der arbeiders;

b. het Comité terstond mededeelingen te doen van de reeds bereikte resultaten van zijn onderzoekingen omtrent de werking van de schommelingen in het muntwezen op de vastheid der werkgelegenheid van de arbeiders;

c. zoo mogelijk in samenwerking met het Comité van Deskundigen verdere onderzoekingen in te stellen betreffende de gevolgen van deze schommelingen voor den levensstandaard der arbeiders, hun productievermogen, hun arbeidstijd, de betrekkingen tusschen werkgevers en werk-

nemers, en de algemeene ontwikkeling der wetgeving ter bescherming van den arbeid;

2. noodigt den Raad van Beheer van het Internationaal Arbeidsbureau uit, om na behoorlijk onderzoek van den arbeid van de Comité's of andere lichamen, ingesteld om onderzoekingen te leiden betreffende de steenkolenindustrie, de beste middelen te bestudeeren om de aanneming te bereiken van nationale of internationale maatregelen, welke wenschelijk zijn te achten ter vermindering van de werkloosheid onder de arbeiders in steenkolenmijnen;

3. noodigt het Bureau uit zijn onderzoekingen voort te zetten betreffende het probleem van de werkloosheid in de textiel-industrie en om soortgelijke onderzoekingen in te stellen betreffende andere industrieën, zonder daarbij de landbouwindustrie uit te sluiten en meer in het bijzonder betreffende industrieën, waarin de werkloosheid belangrijk is;

4. noodigt het Bureau uit zijn onderzoekingen voort te zetten, strekkende om de voornaamste redenen op te sporen, waarom de werkloosheid in verschillende landen zoozeer uiteenloopt;

5. noodigt het Bureau uit onderzoekingen voort te zetten om zooveel mogelijk den invloed vast te stellen op de werkloosheid van:

a. toeneming der bevolking;

b. de ontwikkeling van nieuwe industrieën, welke leiden tot een verminderde beteekenis van andere industrieën;

c. rationalisatie en wetenschappelijk beheer;

6. noodigt het Bureau uit verdere onderzoekingen in te stellen naar de ontwikkeling van openbare arbeidsbeurzen en haar administratieve organisatie met betrekking tot het probleem der werkloosheid;

7. noodigt, gezien de moeilijkheden, welke tot dusver zijn ontmoet bij de toepassing van het artikel van de Conventie van 1919 betreffende de werkloosheid, dat voorziet in de coördineering van de verschillende nationale arbeidsbemiddelingsstelsels door het Internationaal Arbeidsbureau, den Raad van Beheer van dat Bureau uit, om, met inachtneming van de rapporten, ingediend door de Regeeringen krachtens artikel 408 en de rapporten, ingediend door de Commissies der Conferentie over artikel 408, de middelen na te gaan, welke in overweging zouden kunnen worden genomen, om deze moeilijkheden te overwinnen en een betere toepassing te verkrijgen van de bewuste bepaling;

8. verwijst naar den Raad van Beheer en zijn Permanent Landverhuizingscomité, dat deel van het rapport van het Bureau, hetwelk handelt over de internationale landverhuizing van arbeiders en vestigt in het bijzonder hun aandacht op het probleem van de werving en de plaatsing van vreemde arbeiders, dat reeds is aangevat door de Conferentie van Washington in

haar aanbeveling, betreffende de werkloosheid, doch dat opnieuw op een meer grondige wijze zou moeten worden opgenomen op een aanstaande zitting der Conferentie;

9. noodigt den Raad van Beheer van het Internationaal Arbeidsbureau uit om in verband met de werkzaamheden, door den Volkenbond ondernomen, betreffende het vraagstuk van de steenkool en rekening houdende met den stand dezer werkzaamheden, de wenschelijkheid te onderzoeken om het probleem van de werkloosheid der mijnwerkers op de agenda te plaatsen van een aanstaande zitting der Conferentie, bij voorkeur in de zitting van 1930."

Hiermede meen ik mij van mijn taak, de voldoening aan het drieledig verzoek Uwer redactie, ten volle gekweten te hebben.

Mr. P. W. J. H. Cort van der Linden.

Rationalisatie en Werkgelegenheid.

Eenige aanteekeningen omtrent de praeadviezen en de besprekingen betreffende de ter vergadering van de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid op 25 Mei j.l. behandelde vraag aangaande den invloed van de voortschrijdende rationalisatie in onderneming en bedrijf op de werkgelegenheid.

Door de voorlichting van Dr. van Genechten, aanhanger van de leer der Oostenrijksche school, en door die van Dr. de Quay, beoefenaar van de psychotechniek, verkreeg het bestuur typische stalen van aan elkaar tegengestelde werkmethoden. De eerste constateert, dat de werkelijke maatschappij met de door hem beschouwde hypothetische wel in zooverre overeenstemt, dat zijn gevolgtrekkingen op den duur geldig zullen blijken, (hoewel door verschillende factoren tijdelijke, als het ware accidenteele, afwijkingen ontstaan), terwijl de laatste, voor zijn gebied, tot de conclusie komt, dat de menschen psychophysisch onderling zoo sterk verschillen, dat het gevaarlijk is, algemeene regels te geven. Inderdaad spreken de gevallen van toepassing der deductieve methode — met geloof in de practische bruikbaarheid van de uit het luchtledige en bloedarme abstracte afgeleide tendenzen — en der inductieve methode — met een sceptische houding t.a.v. de theoretische beteekenis — van de in het concrete volle leven opgedane ervaringen.

Dat, ondanks den aan beiden door den voorzitter toegezwaaiden lof, de eene noch de andere wijze van behandeling hem kon bevredigen, is wel begrijpelijk. Een kleed, gemaakt uit te ijle stof der liberale economie, misstaat of mishaagt den socialen politici, die op deze vergadering verondersteld worden samen te zijn, evenzeer als een al te bont naar het individueel

differente geschakeerd costuum. En niet ten onrechte lag in de opmerkingen van Prof. MEYERS de raad aan Dr. VAN GENECHTEN tot meer werkelijkheidszin, aan Dr. DE QUAY tot beoefening van de geestelijke wetenschap, die de economie is.

Eigenaardig is het nu nog bij een toevallige ontmoeting van een adept van EUGEN VON BÖHM—BAWERK en een psycholoog te bemerken, hoe weinig staathuishoudkundigen, die de psychologie toch als grenswetenschap erkennen, en psychologen, die zich met maatschappelijke vraagstukken inlaten, elkaar verstaan. En vooral eigenaardig, als men zich herinnert, dat VON BÖHM zijn Positive Theorie des Kapitals begint met vast te stellen, dat het waardeprobleem in zijn vollen omvang tot de psychologie behoort en dat het zijn taak was slechts de verschijnselen voor „einem bestimmten Zweig von Wertschätzungen" na te gaan. Waaruit eigenlijk volgen zou, dat de psycholoog, die zich goed beslagen op economisch ijs wagen wil, dit onderdeel van zijn vak niet mag verwaarloozen. En toch weer hebben economen, die zich al te bewust waren van den psychologischen inslag hunner „subjectieve waardeleer", geen genade gevonden in de oogen der psychologische wetenschap. B.v. niet, toen hunnerzijds beweerd werd, dat het afnemen der waardeschatting bij het toenemen der ter beschikking zijnde hoeveelheid van het gewaardeerde goed slechts een speciaal geval was van de wet van WEBER—FECHNER omtrent de verhouding tusschen de afnemende intensiteit der opvolgende gewaarwordingen en de toenemende mate van een prikkel. De critiek luidde: „Ein Psychologe vom Fach sollte darüber die Nase rümpfen müssen".

Niet ondienstig is het wellicht zich af te vragen, hoe het mogelijk is, dat een economische theorie, aanvankelijk toch „wortelende op het gestoelte" der psychologie, zoo den bodem der werkelijkheid verlaten en diep onder zich gelaten heeft.

De verklaring moge liggen in het feit, dat de economische theorie, al heeft ze zich aan de zielkunde verwant verklaard, van stonde af aan haar den rug heeft toegedraaid, door in de plaats van den mensch den homo economicus, het volgens het economisch principe zuiver handelende type, en door in de plaats van de samenleving het volgens hetzelfde beginsel der „rationelle Wirtschaftsführung" georganiseerde economische leven te stellen. Dit komt neer op het nagaan van de werking van het economisch beginsel, het streven naar de beste welvaart met de minst mogelijke aanwending van arbeid en/of kosten, zonder weerstand in een schema van uitsluitend door dat streven bewogen krachten. Een z.g. „Isolierungsverfahren", dat alleszins vruchtbaar is voor het verkrijgen van een inzicht in den causalen en functioneelen samenhang der begrippen, waarmede het algemeene spraakgebruik zoowel als de wetenschap economische verschijnselen bespreekt en beschrijft. Maar in zooverre niet zonder bedenking, daar hij, die kennis neemt van de lijvige boekdeelen en dan zou meenen iets van economie te weten, zich

vergist, tenzij hij zorgt weder met zijn voeten op den grond te komen en zijn oogen de kost te geven, om te zien hoe de wereld werkelijk is onder den geestelijken hemel, waarin hij opsteeg.

Een hemel, waarin o. a. geen plaats is voor de in de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid gestelde vraag omtrent den invloed van de rationalisatie, omdat er alles reeds van de geestesschepping af rationeel toegaat.

Het moet, om Dr. VAN GENECHTEN recht te doen wedervaren, gezegd worden, dat hij de nederdaling in de actueele Nederlandsche werkelijkheid niet verzuimd heeft te volbrengen. Alleen blijft het onderhevig aan discussie, of verschillende factoren tijdelijk dan wel telkens en in de toekomst voortdurend afwijking van de theoretische uitkomsten teweeg brengen.

Het bestuur stelde, zeer juist, de vraag omtrent de *voortschrijdende* rationalisatie, en terloops herinnerde Dr. v. G. op de eerste blz. van zijn referaat aan de in de vorige eeuw voorgekomen gebeurtenissen bij het invoeren van machines in de bedrijven. De economische geschiedenis is, van de vervaardiging der primitiefste werktuigen af tot de mechanisatie en organisatie van productie, transport en distributie zooals die heden zijn, de beschrijving van den weg, dien de voortschrijdende rationalisatie, de verwerkelijking van den menschelijken op economische aangelegenheden gerichten geest, door den tijd afgelegd heeft. En zij leert, dat de in vele opzichten tot optimisme, ook voor de toekomst, stemmende bereikte resultaten er niet kwamen, zonder onredelijken weerstand door de inertie van bestaande belangen en gewoonten en zonder leed en armoede van de velen, die door het overwinnen van die inertie bij het zetten van een nieuwen stap op den weg van de voortschrijdende rationalisatie slachtoffers werden, omdat ze tijdelijk of voor hun verdere leven uitgestooten werden uit het productie- dus uit het verdeelingsproces. Zij leert verder welke rol daarom het charitatieve naast het economische principe in de maatschappijen, die geweest zijn en nog zijn, spelen moest om armoede, die aan den eenen kant geleden werd te lenigen en om meer welvaart aan den anderen kant mogelijk te maken.

Sociale politiek, waaronder de onderhavige vraag valt, is rationalisatie op haar beurt, n.l. redelijke toepassing van het charitatieve principe, door het instellen van een onderzoek naar het voorkomen van armoede tengevolge van economische rationalisatie, en daarom van de latere noodzaak tot liefdadigheid.

De vraag, zooals ze gesteld is, bevat een antwoord in zich zelf, want stellig heeft, andere omstandigheden gelijkblijvende, toepassing van geschiktere werkmethodes en van betere machines voorloopig een ongunstigen invloed op de werkgelegenheid, juist omdat het gaat om arbeidsbesparing. Omstandigheden, die niet gelijkblijven, zijn de mogelijke uitbreiding der onderneming, tengevolge van lageren kostprijs en de vergroote af-

zetgelegenheid van het goedkoopere product, en de mogelijke verschuiving van werkgelegenheid naar de bedrijven, die goederen van „lagere orde" (door het inslaan van productie-omwegen) voortbrengen. Omstandigheden, die dan ook door Dr. VAN G. genoemd worden, wat niet wegneemt, dat individueele werknemers, bekwaam voor een door technische en/of organisatorische rationalisatie van een bepaald bedrijf overbodig geworden taak, dikwijls in dat bedrijf niet op andere wijze te werk gesteld kunnen worden en weinig kans, zooal eenige, hebben emplooi te vinden in de vaak buitenslands gelegen takken van productie, die voortaan aan het gerationaliseerde bedrijf de kapitaalgoederen (*hun* „vorgethane Arbeit") leveren zullen.

En voor die individueele werknemers komt dan acuut de vraag naar hun mogelijkheid tot vervorming tot anderen arbeid aan de orde, waaromtrent Dr. DE QUAY zooveel belangwekkends heeft medegedeeld.

Hoe groot de verschillen ook mogen zijn tusschen individuen, wat hun vatbaarheid voor het aanleeren van ander dan hun oorspronkelijk werk betreft, de gewone ondervinding moge er op wijzen, dat gepaard gaande met mindere of meerdere mate van moeite en onlust, tot op zekeren en zeker tot den veertigjarigen leeftijd een niet abnormaal mensch, met gevoel van plicht om in zijn en der zijnen onderhoud te voorzien, wat anders dan zijn oorspronkelijke vak kan aanpakken. Helaas vaak is dat andere dan minder- of ongequalificeerde arbeid. Een bakker kan nauwelijks verwacht worden op gevorderden leeftijd nog een goed horlogemaker te worden, maar omgekeerd kan desnoods een horlogemaker nog wel het bakkersvak leeren, en beiden kunnen desnoods landarbeid of werk in het transportbedrijf leeren verrichten.

Wenschelijk komt het voor, en op dit gebied kunnen bureaux voor beroepskeuze en arbeidsbeurzen helpen, altijd den meestbekwamen voor een bepaalde plaats de voorkeur te geven, zij hebben de beste kans in hun vak te blijven. Nauw contact tusschen de genoemde voorlichtingsdiensten en ambachts-, technische en handelsscholen, ter voorkoming van te grooten toeloop tot een vol vak, schijnt aangewezen en op de ambachts- en technische scholen zou het aanbeveling verdienen, dat de leerlingen van stonde af aan naast het bijzondere vak van hun keuze als „noodvak" nog een ander in grondtrekken aanleerden. In België moet het de gewoonte zijn geweest universiteitsstudenten steeds een handwerk erbij te laten leeren, als „appeltje voor de dorst". Hoe veel makkelijker moet het een ambachtsman kunnen lukken in zijn jeugd althans de hoofdzaken van een ander vak te beoefenen!

RAMSAY MAC DONALD gaf kort geleden een voorbeeld door het bestemmen van eenige door den Staat aangekochte fabrieken tot het vakonderwijs aan door het noodlijdende mijnbedrijf uit-

gestooten arbeiders. Ambachtsscholen of -werkplaatsen voor volwassenen zou zich de Nederlandsche Staat, naast werkloosheids-steun aan slachtoffers van rationalisatie, ook kunnen veroorloven. De kosten, voor de wederopvoeding tot bezigheid van andere soort van getroffenen en voor hun levensonderhoud tot aan het bereiken van nieuwe zelfstandigheid, zullen waarschijnlijk wel gedekt worden uit de verhoogde opbrengst der bedrijfsbelasting. Immers zullen er onder de gerationaliseerde bedrijven vele zijn, die zich al spoedig verheffen tot verhoogde rentabiliteit, die immers het motief is voor de ondernemers tot de technische efficiency.

Wat tot nu toe van staatswege in die richting reeds gedaan wordt (werkverruiming, training tot bouwvakarbeiders, verplaatsing van werkloozen naar heide-ontginningen enz.) is gevoegelijk vatbaar voor systematiseering. Recht op hulp wordt zoodoende op ethisch gezonde basis verbonden met plicht tot arbeid.

Staat en Gemeenten, vakvereenigingen, bedrijfsvereenigingen (zooals „Centraal Beheer") en ondernemers kunnen op dit terrein de geldelijke en sociale gevolgen van werkloosheid door het op concurrentie- en rentabiliteitspeil houden der bedrijven voor de betrokken werknemers zoo onnadeelig mogelijk helpen maken.

Ten slotte moge hier nog een opmerking gemaakt worden naar aanleiding van het door den heer Bakker in 't midden gebrachte omtrent de toenemende werkloosheid van handels- en kantoorbedienden door de rationalisatie van den administratieven arbeid tengevolge van het invoeren van tel-, reken- en boekhoudmachines en van arbeidsbesparende systemen. Het is n.l. treffend, dat dit feit de oogen van ouders uit de arbeidersklasse en den middenstand en van leeraren en onderwijsinspecteurs nog niet geopend heeft voor de verminderde kansen voor de jongelingen, die door de onder het bereik van iedere beurs vallende opleidingsgelegenheden tot genoemden werkkring gestuurd worden in de richting van een onzekere toekomst. Een toekomst, die voor jongelingen te onzekerder geworden is naar mate de jonge dochters, op de zelfde voorwaarden voorbereid, op de markt van kantoorpersoneel mede concurreeren en op de kantoren juist voor het uitvoerende werk, ook omdat er voor jongelingen niet genoeg ín zit, geholpen door de niet meer af te schaffen en meer en meer toegepaste machines overwegend geprefereerd worden. Moge het voor een paar jaar door een vakvereeniging aangeslagen affiche „Ouders, laat Uw kinderen geen kantoorbediende worden" te absoluut negatief luiden, zeker is een waarschuwing ter plaatse. Op gelijke wijze mogen anderen, die het publiek en den onderwijsautoriteiten iets te zeggen of te raden hebben omtrent de toekomstkansen van het hun speciaal bekende vak, ook terwille van het vak zelf, tot het geven van voorlichting gebracht worden.

Een poging tot verzoening tusschen economen en psychologen, en tot samenwerking tusschen sociale politici en ondernemers, was de bedoeling van deze aanteekeningen naar aanleiding van een ondanks weinig bezoek hoogst belangwekkende vergadering.

aan boord s/s Statendam
Rotterdam-New York W. Meerwaldt Jr.
17 Juni 1929.

Industrie en credietverleening.

Het is nu langzaam aan wel van algemeene bekendheid geworden en het wordt ook wel algemeen aanvaard, dat voor onze toenemende bevolking hoofdzakelijk een bestaan zal moeten worden gevonden door uitbreiding van onze industrie.

Voor uitbreiding van de industrie is echter kapitaal noodig. Het is te begrijpen, dat zij, die dit kapitaal bezitten en zij, die de industrieën willen uitbreiden, niet altijd dezelfde personen zijn. Zoo ontstaat het vraagstuk van de credietverstrekking aan de industrie.

In den oorlog scheen het alsof dit geen vraagstuk was en ook onmiddellijk na den oorlog niet. De banken, die zelf van het publiek, dat kapitaal te beleggen heeft, crediet ontvangen, waren zeer vrijgevig in het verstrekken van crediet. Men mag wel zeggen te vrijgevig en in sommige speciale gevallen van lichtzinnige vrijgevigheid spreken.

Het is bekend geworden, dat banken aan ondernemingen, die voor haar arbeiders woningen bouwden, kapitaal verstrekten tegen drie-maandsche wissels voor dien woningbouw. Ook is het voorgekomen, dat een onderneming wier eigen kapitaal *f* 50.000 bedroeg, crediet ontving tot een bedrag van *f* 600.000.

Toen de crisis uitgebroken was, hebben de banken ervaren, dat zij veel en veel te ver zijn gegaan en de voorbeelden zijn er van bekend, dat het in sommige gevallen den ondergang van de bankinstelling tot gevolg heeft gehad, terwijl in andere gevallen reorganisatie der bankinstelling noodig was. Niet één bank is er aan ontkomen belangrijke verliezen te moeten afschrijven.

De gevolgen van die verkeerde politiek hebben ertoe medegewerkt, dat de bankdirecties daarop niet meer crediet zijn gaan verstrekken op langen termijn of voor vast kapitaal, doch alleen op korten termijn tegen makkelijk te realiseeren onderpand.

Zoo is de toestand ontstaan, dat de industrieelen het gevoel hebben gekregen, dat de industrie zich sterker zou kunnen uitbreiden, indien de banken maar makkelijker kapitaal en crediet

zouden willen verstrekken. Bij verschillende gelegenheden is dat gebleken.

Men heeft een goed werk gedaan door het bovenbedoelde onderwerp te maken tot een afzonderlijk punt van bespreking in de Afdeeling Technische Economie van het Kon. Instituut van Ingenieurs. „De Ingenieur", 14e jaargang No. 11, 15 en 17 bevat een verslag van het verhandelde.

De eerste inleiding werd gehouden door Mr. D. Crena de Iongh, Directeur der Nederlandsche Handelmaatschappij, over: samenwerking tusschen banken en industrie. Uit het verslag van de voordracht blijkt, dat de spreker veel studie van zijn onderwerp had gemaakt. Hij gaf een overzicht van de wijze, waarop in Engeland, Frankrijk, België, Duitschland, de Noorsche landen en enkele andere, de banken staan tegenover de financiering van de industrieele ondernemingen.

In het algemeen geldt voor Engeland een principieel afwijzende houding der banken tegenover de industrie, terwijl het publiek meer neiging vertoont om industrieele aandeelen te bezitten dan in Holland.

In Frankrijk werkt men in het algemeen met eigen geld, terwijl men daarnaast heeft de groote industrieele fortuinen, die hun geld beleggen in allerlei industrieën, waar zij vertrouwen in hebben. In dit verband maakte spreker de volgende opmerking:

„Het private kapitaal, dat alleen verantwoordelijk is aan zich zelf, kan veel meer den moed hebben zich in zaken te steken dan een bankier, die voor een groot gedeelte met gelden van derden werkt, en zorgen moet dat hij die op het juiste oogenblik weer kan teruggeven."

België zou men volgens den heer Crena de Iongh misschien het paradijs kunnen noemen van samenwerking tusschen banken en industrie. De band is er zoo intiem, dat in vele gevallen de bankiers de industrieën zelf drijven; zij behooren vaak aan de banken. De bankinstellingen aldaar zijn ook goed geoutilleerd — hebben b.v. ingenieurs in haar dienst — om de industrie te kunnen helpen en te leiden; de banken controleeren b.v. bij onze Zuidelijke broeders $^1/_3$ van de kolenproductie en de helft van de zinkproductie. De heer Crena de Iongh noemde nog andere cijfers, maar, om niet te uitvoerig te worden, moge ik met het genoemde voorbeeld volstaan.

In Duitschland is de samenwerking heel anders; er is daar veel meer vrijheid, het geschiedt meer door persoonlijke bekendheid, een begrijpen van elkaars moeilijkheden en standpunt van de bankiers en van de industrieelen over en weer en ook veel door de uitwisseling van commissariaten. Het aantal commissariaten van Jacob Goldschmidt wordt tusschen 75 en 80 geschat. Door deze persoonlijke banden durven de bankiers dieper op de industrie ingaan. Ook het volk heeft meer belang-

stelling in de industrie in Duitschland; hiervan getuigt het feit, dat de aan de Berlijnsche beurs genoteerde fondsen, voor 33 % industrieele waarden zijn.

In Oostenrijk lijkt de toestand meer op dien in België, met dien verstande, dat de industrieën daar zoo van de banken afhankelijk zijn, dat deze een geweldige contrôle op de industrie hebben. In de „Opvolgingsstaten" van Oostenrijk hebben de banken zich door het gebrek aan kapitaal bij anderen sterk in de industrie ingewerkt en dieper dan voor haar naam goed is.

In Zweden heeft men speciale financieringsmaatschappijen gekregen, die half industrieele, half financieringsmaatschappij zijn en tot een heel gelukkige oplossing hebben geleid.

In Amerika — en hier worden blijkbaar de Vereenigde Staten bedoeld — zijn het voornamelijk groote persoonlijkheden, die op verschillende industrieën grooten invloed hebben, terwijl onze Indische banken in de leidende cultures zeer geïnteresseerd zijn; sommige ondernemingen drijven zij zelf, waarin zij worden bijgestaan door een groote staf van deskundigen.

Wat Nederland betreft heeft spreker er op gewezen, dat het Nederlandsche publiek weinig belangstelling heeft, althans had voor industrieele waarden, dat bij ons de landbouw en handel eerst tot ontwikkeling zijn gekomen en de industrie pas later, zoodat onze industrie vaak moest gevestigd worden met buitenlandsch kapitaal. Toch zijn de bankiers tegenwoordig meer bereid om mede te werken en wel als emittenten. Voor de bankiers komt de moeilijkheid er bij, dat hier te lande de bedrijven zoo veelsoortig zijn en vaak van kleinen omvang wat de technische outillage der banken moeilijk maakt. Om aan de gebleken moeilijkheden tegemoet te komen, moeten bankiers en industrieelen elkaars standpunt begrijpen. Hiervoor is echter noodig een zeer nauwe samenwerking tusschen de industrieën zelf; en — zoo staat in het verslag — „spreker heeft den indruk, dat men in Nederland de concurrentie wel eens wat ver drijft, waardoor een te groot wantrouwen bestaat".

Deze woorden zijn mij uit het hart gegrepen. Mijn niet te omvangrijke ervaring leert, dat de industrieelen van een bepaalden bedrijfstak in plaats van elkaar van voorlichting te dienen, in bijzondere gevallen elkaar met kapitaal te steunen, elkaar orders aan te brengen, samen te werken ter verkrijging van groote opdrachten en sterker te staan tegenover buitenlandsche concurrentie, enz. om zoodoende baas te blijven op het terrein dat elke fabriek bestrijkt en hiervan haar voordeel te trekken, zich afzijdig houden van eenig overleg, laat staan samenwerken, en dat zij niet begrijpen, dat eendracht macht maken kan, waaruit blijkt, dat zij den modernen tijd niet verstaan en op deze wijze blijven onder de aan moderne ondernemers te stellen eischen.

Bij de beraadslaging over de inleiding van Mr. Crena de

Iongh hebben verschillende leiders van groote industrieele ondernemingen belangrijke opmerkingen gemaakt. Zoo wees Ir. Keus, Directeur van Heemaf, erop, dat in het buitenland de banken voor het verstrekken van kapitaal aan vreemde landen of vreemde ondernemingen, orders weten te bedingen voor de nationale fabrieken. Hiertegenover plaatste in de gedachtenwisseling de inleider de opmerking, dat hij nooit heeft vernomen, dat bij een emissie solide emittenten zich voorwaarden laten stellen en hij gelooft er ook niet aan, tenzij wellicht bij zeer groote transacties.

Naar mijn meening bevestigt de restrictie, die de inleider maakte, de juistheid van de opmerking van den heer Keus. Immers, bij groote transacties spelen vaak de betrokken regeeringen een partijtje mee in het orkest en weten dan wel, behalve leveringen voor de eigen industrie, ook zoodanige voorwaarden te bedingen, dat de kapitaalverstrekking niet te veel risico loopt. In dit opzicht heeft onze Regeering zich geheel afzijdig gehouden; erkend moet worden dat onze Regeering geen bureaux heeft, welke hiervoor geoutilleerd zijn.

Prof. de Vooys vroeg het oordeel van den inleider over het stichten in onderlinge samenwerking van een instituut, om met een betrekkelijk klein risico een voldoende zakelijk overzicht te kunnen krijgen van de mogelijkheden voor nieuwe industrieën, teneinde deze te kunnen steunen.

De inleider wilde van een dergelijk soort Gründerbank niet hooren. M. i. terecht. Ik vrees ook, dat deze een „Stroppenbank" zou worden. Neen, ik geloof niet, dat langs dezen weg resultaten zouden zijn te verkrijgen. Veeleer moet het den kant op, dien Prof. de Vooys eerder had aangewezen, n.l. dat de banken zich werkelijk haar nationale taak sterker bewust worden en dat zij de nijverheid bevorderen, om met het oog op de groeiende bevolking te zorgen voor meer werkgelegenheid.

Tot de debaters behoorde ook Ir. G. A. Kessler, directeur van het Hoogovenbedrijf. Met het oog op den omvang van het artikel kan ik mij niet veroorloven alle sprekers te vermelden, zoodat de lezer wel zal willen aannemen de verzekering, dat er nog vele belangrijke opmerkingen zijn gemaakt.

Op 20 April werd wederom een inleiding gehouden, ditmaal door den heer F. H. Fentener van Vlissingen over: De voorziening in de kapitaalbehoefte der industrie door of door bemiddeling van banken. „De Ingenieur" bevat geen verslag van deze inleiding, doch het volgende schema:

I. Bij de voortgaande ontwikkeling der industrie in de richting van groote bedrijfseenheden en de steeds stijgende kapitaalbehoefte der productie-eenheid, moet de voorziening in deze kapitaalbehoefte hoe langer hoe meer door of door bemiddeling van banken geschieden.

II. Het is met het oog hierop noodzakelijk, dat er een zoo eng mogelijke samenwerking bestaat tusschen de industrie en het bankwezen, teneinde te bereiken, dat:

1°. op zoo gunstig mogelijke voorwaarden voldoende kapitaal ter beschikking der industrie kan worden gesteld;
2°. het risico voor de geldgevers zoo gering mogelijk zij.

III. Wil een zoodanige samenwerking een zoo groot mogelijk nuttig effect afwerpen, dan is noodig dat:
1°. de wetten, welke de rechtsverhouding tusschen geldgever en geldnemer regelen, zich volkomen aanpassen aan de eischen der praktijk;
2°. de kapitaalverschaffing geschiedt op economischen grondslag en daartoe rekening wordt gehouden met:
a. de speciale eischen van het bedrijf,
b. het doel waarvoor het kapitaal gebruikt zal worden;
3°. het risico aan de kapitaalverschaffing verbonden zooveel mogelijk verdeeld wordt als met het oog op het bedrijfsbelang mogelijk is;
4°. de bankleiding beschikt of beschikken kan over industrieel inzicht en ervaring;
5°. de industrieleiding bij financieele transacties en bij belegging van beschikbare middelen enge voeling houdt met het bankwezen.

IV. Voor Nederland, dat met zijn dichte en snel toenemende bevolking op een steeds verder gaande industrialisatie is aangewezen, is het een eminent belang, dat de samenwerking tusschen industrie en banken een zoo doeltreffend mogelijke zij. Daar niet gezegd kan worden, dat aan alle daarvoor onder III gestelde eischen in ons land wordt voldaan, verdient het ernstige overweging, of het niet wenschelijk zoude zijn:
1°. dat rechtens wordt erkend, het geven van zekerheid op roerende goederen, welke de debiteur onder zich houdt;
2°. dat door de groote banken en de vooraanstaande industrie in Nederland gezamenlijk een Industriebank wordt opgericht, welke zich speciaal toelegt op bevordering der samenwerking tusschen de industrie en het bankwezen bij kapitaalverschaffing aan bestaande en met name aan nog op te richten industrieën.

Over dit schema werd op 20 April van gedachten gewisseld. Het is wel jammer, dat het verslag hiervan niet zoo uitvoerig is als van de eerste bijeenkomst.

Mr. Crena de Iongh zeide, dat hij niet zoover van den inleider af staat en dat hij ook wel voelt voor een nieuw instituut „maar zulk een nieuw instituut zal niet via deposito's en pandbrieven gelden van het publiek mogen vragen, omdat de risico's van een dergelijk nieuw bedrijf in den aanvang buitengewoon groot zullen zijn".

Publiek en economisten zullen van deze uitlating van den heer Crena de Iongh met genoegen kennis hebben genomen. De bank zal dus met eigen kapitaal moeten werken en ook als emissiebank werkzaam kunnen zijn. Slaagt de bank, krijgt het publiek vertrouwen in haar leiding, dan zal er minder bezwaar tegen bestaan gedeelten van de deposito's voor ontwikkeling van de industrie te gebruiken, alsmede door de uitgifte van pandbrieven die ontwikkeling te bevorderen.

Het is te begrijpen, dat de Directeur-Generaal van den Arbeid, die op deze vergadering van de afdeeling Technische Economie aanwezig was, niet nagelaten heeft er aan te herinneren, dat de ontwikkeling van onze industrie een urgent landsbelang mag genoemd worden.

Ten slotte sprak Dr. Ir. F. G. Waller den wensch uit tot het stichten van een bank te komen, welke de ontwikkeling

van de industrie zou bevorderen, nu volgens hem de laatste 15 jaar het gevoelen van het publiek ten aanzien van de industrie zich heeft gewijzigd.

De vraag mag gesteld of de meening van het publiek ten opzichte van nieuw te stichten Nederlandsche industrieën zich wel heeft gewijzigd. Ja, industrieele ondernemingen, welke bewezen hebben goed te zijn, daarvan wil het publiek de aandeelen hebben, maar is men hier ook zoo ver reeds als Dr. Waller veronderstelt? Ik meen dit te moeten betwijfelen. Ook is het de vraag of de ontwikkeling van de industrie gestimuleerd moet worden op de wijze zooals enkelen dit gaarne zien, namelijk door het stichten van een centraal instituut. Ik kan niet zien, dat het op het oogenblik in ons land die richting uit gaat. Met den heer Crena de Iongh ben ik het eens, dat men wel ziet, dat er bepaalde banken voor bepaalde doeleinden worden opgericht (b.v. de Wolbank). Voorts zal men het m.i. meer hierin moeten zoeken, dat de groote banken meer vertrouwen krijgen in de bestaansmogelijkheid van onze industrie en ten slotte is er nog een verschijnsel dat niet het minst belangrijk is, n.l. dat industrieelen of combinaties van industrieelen, wien het goed gaat, zich bereid toonen kapitaal te verstrekken aan nieuwe of groeiende industrieele ondernemingen.

Zoo zijn er eenige concerns in ons land. Men kan waarnemen, dat er een Twentsche groep is, die zich in andere ondernemingen interesseert (men herinnere zich het aanbod aan de Maastrichtsche industrie). Een dergelijke groep vormt zich ook om de Enka, zooals uit de statuten van een laatst opgerichte fabriek is gebleken. Het Philips-concern heeft ook belang genomen in andere fabrieken. Van de Kon. of Bataafsche Petroleum Mij. is hetzelfde bekend.

Zoo zien wij dus, dat het niet op één wijze behoeft te gaan, maar dat langs verschillende wegen het noodzakelijke doel kan worden bereikt. Eén ding valt echter op, dat de Regeering zich geheel afzijdig heeft gehouden en houdt van dit terrein en dit onderwerp. Toch ware m.i. een regeeringsbemoeiing in sommige gevallen niet ongewenscht, en zou er met belangstelling van de zijde van de Regeering zeker meer kunnen worden gedaan dan tot dusver is gebeurd. Hiermede wordt niet bedoeld dat van regeeringswege de oprichting van of deelname in een Gründerbank of „Stroppenbank" zou moeten geschieden. Integendeel. Maar de Regeering zou in meerdere gevallen door initiatief of moreelen steun, in enkele gevallen door indirecte finantieele hulp en bij hooge uitzondering door rechtstreekschen geldelijken bijstand het ontstaan van nieuwe of den groei van bestaande ondernemingen ter verruiming van de werkgelegenheid kunnen bevorderen.

Mr. J. Gerritsz.

Vermindering van werkloosheid door emigratie.

Als een deel der in ons land aanwezige arbeidskrachten naar het buitenland trekt, dan vermindert daardoor het totaal aantal werkloozen.

Dit is duidelijk.

Maar dan kunnen de volgende vragen gesteld worden:

1°. Is de huidige emigratie uit Nederland van veel beteekenis tot vermindering der werkloosheid? en

2°. Is het mogelijk de emigratie te doen toenemen? Zoo ja, op welke wijze? Zoo neen, waarom niet?

Het antwoord op de 1e vraag moet volstrekt ontkennend luiden. Op een jaarlijksche bevolkingstoeneming van ruim honderd duizend zielen en een, daarmede verband houdend, sterk groeiend aanbod van arbeidskrachten, is eene overzeesche emigratie[1]) van enkele duizenden personen (in 1928 nog géén 3000, vrouwen en kinderen inbegrepen) en een nog geringere trek naar landen binnen Europa (vrijwel uitsluitend naar Duitschland, België en Frankrijk), uiteraard niet van groote beteekenis[1]).

De huidige emigratie is veel geringer dan die in de jaren onmiddellijk voorafgaand aan de wereldoorlog, hetgeen, voorzoover de overzeesche emigratie betreft, voornamelijk een gevolg is van het feit, dat in de Vereenigde Staten jaarlijks slechts een beperkt aantal landverhuizers wordt toegelaten en dat het aan Nederland toegekende aandeel daarin veel kleiner is dan het aantal landgenooten, dat er in de jaren 1912/1914 heentrok.

Voorts is ook de emigratie naar Duitschland belangrijk geringer dan voorheen het geval was, hetgeen aan de in dat land heerschende naoorlogsche toestanden is toe te schrijven.

Wanneer ik nu ook de 2e vraag in 't algemeen ontkennend beantwoord, dan ligt het waarom reeds voor een deel opgesloten in hetgeen ik hiervoor mededeelde over de beperking der emigratie naar de Ver. Staten en den verminderden trek naar Duitschland.

Overigens is de geringe emigratie toe te schrijven aan de navolgende factoren:

a. De toestanden in de immigratielanden, welke zeer weinig of géén kansen van slagen bieden, behalve in den landbouw.

Eene uitzondering hierop maakt de Republiek der Vereenigde Staten en nu is het opmerkelijk, dat de lust om daarheen te trekken dan ook nog het grootst is, veel grooter dan naar eenig ander immigratieland. Het aantal Nederlanders, dat zich voor immigratie naar de Ver. Staten aanmeldt, is dan ook veel grooter dan het aantal dat er jaarlijks mag binnenkomen; daardoor zijn de aanvragers genoodzaakt geruimen tijd (tot nog toe 1½ tot 4) jaar te wachten, vóórdat zij aan de beurt komen voor een visum.

---

1) Hieronder wordt niet verstaan de vestiging op Nederlandsch gebied buiten Europa, die voor ons land wèl van groote beteekenis is.

Het Nederlandsche quotum is echter thans vergroot en van 1648 gebracht op 3153 per jaar, waardoor een grootere totaal-emigratie uit Nederland verwacht mag worden.

b. De gedurende en na den oorlog gewijzigde mentaliteit van ons volk, als gevolg van den hoogeren levensstandaard, de zucht naar vermaak — bioscoop, dans, enz. — en den mede daaruit voortgekomen trek naar de steden, waarop ook de, dikwijls slechts schijnbaar, hoogere loonen van invloed waren en zijn.

Hieruit is eveneens te verklaren, dat er weinig lust is om bij gebrek aan werk in het eigen beroep zich te bekwamen in landbouwarbeid, om daarna buitenslands in den landbouw een bestaan te zoeken, te meer niet omdat emigratie als landarbeider of landbouwer veelal meebrengt het verrichten van pioniers-werk en het doorstaan van ontberingen in dikwijls nog weinig ontwikkelde streken, waar stadsgenoegens uitgesloten zijn.

Ook hebben tot wijziging van de mentaliteit in ongunstigen zin medegewerkt de sociale wetten, in 't bijzonder de werk-loosheidsverzekering, welke jonge arbeiders afkeerig maakt van het zoeken van een, toch altijd eenigszins onzeker, bestaan in den vreemde.

c. De minder gunstige economische toestand in ons eigen land in de afgeloopen jaren.

Het is n.l. een bekend verschijnsel, dat de emigratielust het grootst was in tijden van voorspoed, wat te verklaren is uit de omstandigheid, dat er een dosis opgewektheid, optimisme en durf noodig is om tot emigratie te besluiten en dat die eigen-schappen het meest naar voren komen in tijden van voorspoed.

d. De vervoerkosten bij overzeesche emigratie zijn nog altijd ongeveer 200 procent hooger dan vóór den wereldoorlog, terwijl de treklustigen juist in minder gunstige financieele omstandig-heden verkeeren.

De vraag zou nu gesteld kunnen worden of een doelmatige propaganda op uitgebreide schaal niet zou kunnen leiden tot een grootere emigratie? Ook die vraag moet, naar mijne meening, zonder voorbehoud met „neen" beantwoord worden en ik grond dat oordeel zoowel op de ondervinding in 't eigen land, als op die in Engeland opgedaan sedert ongeveer 7 jaren.

In Engeland, waar men met een groote werkloosheid te kampen heeft en waar het bovendien een rijksbelang is om het inwonertal van de nog dunbevolkte Britsche zelfbesturende gebieden (dominions, n.l. Canada, Australië, Zuid-Afrika, enz.) te vergrooten met Britten, werd in 1922 een wet aangenomen, die ten doel had de bevordering van de emigratie naar die Britsche gebieden.

Bij die wet werd voor het jaar 1922 anderhalf millioen pond sterling en voor de volgende jaren drie millioen pond sterling jaarlijks — dus ongeveer 36 millioen gulden — beschikbaar gesteld voor het beoogde doel.

Het resultaat is droevig geweest; de lust om zich in de

dominions te vestigen bleef, niettegenstaande een voortdurende propaganda op groote schaal, gering, het aantal emigranten bleef belangrijk beneden dat van vóór den wereldoorlog en het merkwaardige verschijnsel deed zich voor, dat de toegestane groote bedragen slechts voor een klein deel verbruikt konden worden.

En dat terwijl toch voor de wegtrekkenden het belangrijke voordeel was weggelegd, te kunnen gaan naar eigen gebieden, waar eenzelfde taal gesproken wordt en waar het bestuur en het leven voor een groot deel overeenkomt met dat van het eigen land.

Ook de pogingen sinds 1922 in ons land gedaan om door propaganda en hulp — zelfs geldelijke — het aantal treklustigen te doen toenemen, zijn volkomen mislukt.

Het aantal emigranten is niet op kunstmatige wijze op te voeren. Eene toenemende emigratie is slechts te verwachten bij meer welvaart in 't eigen land en naarmate de immigratielanden meer kansen van slagen bieden in onderscheidene beroepen, dus niet alleen in den landbouw, maar ook in industrie, handel enz.

Daaruit is ook de nog steeds bestaande lust om naar de Ver. Staten te emigreeren te verklaren; in de Ver. Staten toch bestaat voor iemand, die werken kan en wil, onverschillig wat zijne vakkennis is, een kans om te slagen, in 't bijzonder natuurlijk als hij werkelijk vakbekwaam is en als hij de Engelsche taal voldoende beheerscht.

De drang om naar de Ver. Staten te trekken moet voorts ook worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat bijna alle treklustigen familie of kennissen in die groote Republiek hebben.

Toch is er wel een weg, die kan leiden tot een grootere emigratie, ook uit Nederland.

Daartoe zullen in de immigratielanden de industrieën tot ontwikkeling moeten worden gebracht en fabrieken moeten worden opgericht, waardoor in die landen de vraag naar industrie- en fabrieksarbeiders zal toenemen en de mogelijkheid om er heen te emigreeren ook voor niet-landbouwers zal geschapen worden.

De door sommigen geuite meening, dat de geringe emigratie mede en wel in hooge mate zoude zijn toe te schrijven aan de beperkende wetgeving van talrijke landen is m. i. ongegrond, althans voor zoover de overzeesche emigratie betreft.

Slechts de Republiek der Ver. Staten heeft een ernstig belemmerende beperking ingevoerd, door voor elk emigratieland een maximum jaarlijks in de Unie toelaatbare immigranten vast te stellen.

Voor 't overige kan door mij in de wettelijke voorschriften, die in dit land en de andere immigratielanden ten opzichte van het toelaten van immigranten bestaan, geene belemmering der emigratie worden gezien.

Daarin toch worden slechts volkomen redelijke eischen gesteld wat betreft den physieken en geestelijken gezondheidstoestand

der immigranten, het zedelijk gedrag, den graad van ontwikkeling en de geldelijke omstandigheden, welke laatste eisch even goed in het belang is van de immigranten als in dat van het immigratieland.

Dat voorts in onderscheidene Europeesche landen maatregelen zijn genomen teneinde te voorkomen, dat door het binnenkomen van vreemdelingen de eigen arbeidsmarkt aan arbeidskrachten wordt overvoerd, komt mij ook volkomen gerechtvaardigd voor, althans zoolang in 't eigen land de benoodigde vakkundige en werkwillige arbeidskrachten kunnen worden gevonden.

Pogingen om in die wetsvoorschriften wijziging te brengen zullen, naar mij voorkomt, geen kans van slagen hebben, ook omdat de arbeiders der immigratielanden zich daartegen ten rechte zouden verzetten.

Doch al zouden die pogingen wel succes hebben, dan nog is daarvan m. i. geen noemenswaardige toeneming van de emigratie te verwachten, zoolang in die landen de economische toestanden niet belangrijk verbeterd zijn en daardoor meer arbeidskrachten worden gevraagd dan in het eigen land beschikbaar zijn.

Thans is in verschillende van die Europeesche landen (Engeland, Duitschland) echter reeds een te veel aan arbeidskrachten, met werkloosheid als gevolg.

's-Gravenhage, 25 Juni 1929. J. C. C. Sandberg.

Het Haagsche vuil naar den akker.

De technische oplossing van een vraagstuk van praktische welvaartspolitiek.

Toen in Juli 1925 de raad van de gemeente 's-Gravenhage op het punt stond om een beslissing te nemen inzake het stichten van een vuilverbrandings-inrichting, richtte de toenmalige Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, Jhr. Mr. Ch. J. M. A. Ruys de Beerenbrouck, een schrijven van den volgenden inhoud tot Burgemeester en Wethouders dier gemeente:

„Naar mij is gebleken zal de raad Uwer gemeente eerstdaags een beslissing hebben te nemen inzake het vraagstuk der vuilverwijdering.

Mijne aandacht wordt er op gevestigd, dat het wellicht mogelijk zal zijn met het vuil groote uitgestrektheden woesten grond in ontginning te brengen. De belangen van ons volk — de behoefte aan cultuurgrond en de behoefte aan meer woon- en werkgelegenheid worden in ons land voortdurend grooter — zouden met die ontginning in hooge mate gebaat zijn.

Het zou daarom, zoo ik mij niet vergis, alle aanbeveling verdienen, zoo nauwgezet kon worden nagegaan of het te verwijderen vuil niet voor de ontginning van gronden kan worden gebruikt. Misschien zijn in deze de belangen van den Staat en van de Gemeente niet geheel dezelfde, doch zoodra de Regeering een beslissing heeft kunnen nemen omtrent de vraag of zij de z.g. welvaartspolitiek kan toepassen, kan, bij bevestigende beantwoording van die vraag, in deze wellicht een weg gevonden worden, waardoor een samengaan van beider belangen mogelijk wordt gemaakt.

Ik zoude het daarom op hoogen prijs stellen, zoo Uw College wilde bevorderen, dat de beslissing nog eenigen tijd werd aangehouden."

Het gemeentebestuur besloot de behandeling der ter tafel liggende voorstellen voorloopig aan te houden, terwijl nog in dezelfde maand de Minister, onder voorzitterschap van Mr. Dr. W. S. A. van Sonsbeeck een commissie instelde, ter onderzoek van het vraagstuk der vuilverwijdering, onder opmerking dat het vraagstuk op dat oogenblik actueel was voor de gemeente 's-Gravenhage, zoodat de commissie in de eerste plaats haar aandacht zou hebben te wijden aan de Haagsche aangelegenheid.

Deze commissie bracht einde 1926 rapport uit aan den Minister. De conclusies waartoe de commissie komt kunnen als volgt worden samengevat:

Oordeelkundige landbehandeling van huis- en straatvuil kan tot landbouwkundig goede resultaten leiden. Hygiënische bezwaren behoeven hieraan niet te zijn verbonden. Bij het vervoer per spoor is behoorlijke zekerheid te verwachten voor regelmatigen en tijdigen afvoer.

De commissie adviseert de regeering de totstandkoming van een door haar aangegeven plan voor afvoer van vuil naar Drenthe te bevorderen.

Het lid der commissie, de heer K. de Groot, Directeur van den Gemeentelijke Reinigings- en Ontsmettingsdienst te 's-Gravenhage lichtte in een afzonderlijke nota zijn van het door de meerderheid vastgestelde rapport afwijkende meening toe.

De heer de Groot is van oordeel dat het aanbevolen stelsel aan de gemeente 's-Gravenhage niet de noodige waarborgen geeft en het wil hem voorkomen dat, indien de commissie haar studie van het vraagstuk niet had beschouwd als een voorstudie, doch die had uitgebreid tot in de details, indien zij zich had gezet voor het ontwerpen van een overeenkomst, zij zich dan al dadelijk voor zoodanige consequenties had gesteld gezien, dat haar advies hoogstwaarschijnlijk in andere richting was uitgevallen.

Na de verschijning van het rapport der commissie-Van Sonsbeeck kwam het vraagstuk van de verwijdering van het Haagsche vuil in een zeer actief stadium.

Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage lieten een

onderzoek instellen naar de technische uitvoerbaarheid en doelmatigheid van een plan voor vervoer van de Haagsche vuilnisstoffen naar Nieuwkoop en de financieele gevolgen daarvan en zoo nauwkeurig mogelijk een raming van kosten maken betreffende een c.q. op te richten vuilverbrandings-inrichting.

Het plan Nieuwkoop waarvoor de gemeente de medewerking van de Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw noodig achtte, bleef buiten behandeling nadat de Minister aan het gemeentebestuur had medegedeeld dat z.i. bij het plan-Nieuwkoop geen algemeen rijksbelang is betrokken, zoodat voor dat plan van hem geen medewerking is te wachten.

Nadat tusschen de Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw en het gemeentebestuur overeenstemming was bereikt omtrent de beginselen, welke zouden gelden voor de bepaling van de door de gemeente voor den afvoer te vergoeden kosten, werden verder onderhandelingen gevoerd, welke er toe hebben geleid dat thans tusschen de gemeente 's-Gravenhage, de met medewerking van de Staat der Nederlanden opgerichte naamlooze vennootschap N.V. Vuilafvoer Maatschappij „V.A.M." te 's-Gravenhage en de Nederlandsche Spoorwegen overeenkomsten zijn aangegaan, waardoor de verwezenlijking van het ideaal „de afvalstoffen weder naar den akker", althans voor wat de Haagsche afvalstoffen betreft verzekerd schijnt, doch welke tevens aan de gemeente 's-Gravenhage de uitgebreide waarborgen verschaffen welke zij voor een geregelden en zekeren vuilafvoer gemeend heeft te moeten verlangen.

De afvalstoffen welke voor afvoer bestemd zijn worden door of vanwege de gemeente verzameld en gebracht naar het terrein der voormalige gasfabriek aan den Loosduinschen weg. Op dit terrein wordt door de gemeente een laadplaats ingericht, van zoodanige capaciteit dat het mogelijk is de afvalstoffen welke op een dag worden verzameld, dienzelfde dag te laden in de wagens welke de V.A.M. op iederen werkdag voor den aanvang van den laadtijd in een door de gemeente tijdig op te geven aantal ter beschikking van de gemeente moet doen stellen.

De te verladen hoeveelheden worden reeds bij de in werking treding der getroffen regeling op ongeveer 500 ton per werkdag geraamd, en het spreekt dus wel van zelf dat de laadplaats voor mechanisch bedrijf zal worden ingericht.

De te bezigen wagens zullen van grootere capaciteit zijn, dan die welke thans in het wagenpark der Nederl. Spoorwegen voorkomen.

Het zullen zijn geheel afgedekte, zelf lossende wagens, met een capaciteit van ten minste 90 M^3. en een draagvermogen van 30 ton (van 1000 K.G.) Bij een laadvermogen van 30 ton zullen terstond 75 wagens dienen te worden aangeschaft.

Op de laadplaats zijn automatische weeginrichtingen aanwezig

voor het bepalen der afgegeven hoeveelheden. Het formeeren van den trein geschiedt door de gemeente.

Desgewenscht wordt iederen dag een beladen trein vervoerd.

De dienstregeling van den trein wordt zoodanig vastgesteld, dat op iederen werkdag als laadtijd voor de gemeente beschikbaar blijft de tijd tusschen 8 en 18 uur en voor het lossen van den trein voor de V.A.M. beschikbaar is een tijdvak van anderhalf uur, gelegen tusschen 8 en 17 uur en wel zoodanig dat des Zondags niet behoeft te worden gelost.

Mocht de V.A.M. te eeniger tijd tengevolge van verkeersstoring of om welke andere oorzaak ook in gebreke blijven de noodige wagens beschikbaar te stellen, dan zullen de afvoerstoffen door de gemeente in op de laadplaats aanwezige reservebunkers worden opgeslagen.

Indien, nadat gedurende één dag de afvalstoffen in de reservebunkers zijn opgeslagen, de stagnatie in den normalen afvoer nog niet is opgeheven, dan heeft de gemeente het recht de afvalstoffen, zoowel die welke daarna verzameld worden als die welke reeds opgeslagen waren, voor en voor rekening van de de V.A.M. naar een als zoodanig ingerichte reservebergplaats te doen afvoeren en aldaar tijdelijk op te slaan. Deze reserveopslagplaats wordt aangesloten aan het net der Nederlandsche Spoorwegen, en ingericht voor mechanisch bedrijf.

Deze reserve-opslagplaats is van zoodanige afmetingen, dat deze aanvankelijk de afvalstoffen welke gedurende drie maanden worden verzameld kan bevatten.

Indien de stagnatie in den normalen afvoer zich uitstrekt over zoodanigen tijd als waarvoor de reserveplaats niet toereikend is, dan zal de V.A.M. zorg dragen of wel voor den tijdelijken opslag der afvalstoffen op andere wijze of wel voor den afvoer der afvalstoffen naar een plaats, gelegen op ten minste twintig kilometer hemelsbreed gemeten van de laadplaats aan den Loosduinschen weg, of, indien dit laatste niet mogelijk is, althans naar een plaats buiten de bestaande grenzen der gemeente 's-Gravenhage.

Na afloop van een stagnatie in den normalen afvoer *zullen* de tijdelijk opgeslagen afvalstoffen weer worden afgevoerd.

Met het oog op den tijdelijken opslag in geval van stagnatie zal steeds een gedeelte der wagens te 's-Gravenhage moeten blijven.

Het vervoer naar Drenthe zal geschieden via Amsterdam—Amersfoort, op welk traject de verschillende baanvakken ook des nachts geopend zijn.

De wagens zullen van speciale reminrichtingen worden voorzien, welke het mogelijk maken dat de trein zoo noodig met een snelheid, ongeveer overeenkomende met die van een personentrein kan rijden. De kans op vertraging wordt hierdoor praktisch tot nul gereduceerd.

De losplaats in Drenthe zal met den spoorweg Hoogeveen—

Assen worden verbonden door middel van een aan de beide hoofdsporen van dien spoorweg verbonden verbindingsspoor. Op de losplaats zullen viaducten worden aangebracht.

De aankomende geladen trein zal op een der viaducten worden gereden, waarna de wagens hetzij mechanisch, hetzij met de hand worden geopend en zelf lossen. De afvalstoffen zullen zooals zij uit de wagens gevallen zijn blijven liggen in afwachting van verdere bewerking.

De zekerheid van den afvoer, waaraan de gemeente uiteraard gemeend heeft hooge eischen te moeten stellen is op de hier omschreven wijze volkomen gewaarborgd. Met alle denkbare storingen is rekening gehouden.

G. F. H. Houben.

Organisatorische verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders.

Met een dissertatie over bovenstaand onderwerp is onlangs ingenieur B. Bölger gepromoveerd tot doctor in de technische wetenschappen.

Dr. Bölger is reeds zeer bekend in ons openbaar leven en met name heeft hij door publicaties over sociale onderwerpen zijn goeden naam gevestigd. Dientengevolge heeft hij het nadeel, dat men zijn omvangrijke studie een hoogeren maatstaf aanlegt dan aan die van een anderen schrijver, die zijn naam nog moet maken.

Wat het materiaal betreft, dat hij voor zijn boek verzameld en hierin verwerkt heeft, dit mag wel compleet genoemd worden. Ook de rangschikking der stof is zeer overzichtelijk. Reeds om deze redenen zal ieder, die zich in het sociale leven beweegt op het terrein, waar de sociale organisaties van werkgevers en werknemers werkzaam zijn, dit boek met vrucht kunnen raadplegen.

Ook bij de kritische besprekingen der organisatorische verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders zal men alles kunnen vermeld vinden wat hieromtrent vermeldenswaard is. Men zal begrijpen dat niet elk onderdeel van de meer genoemde verhoudingen even belangrijk is en indien ik nog een wensch mocht hebben, dan is het deze, dat ik belangrijke onderdeelen wel eens wat meer uitvoerig zou hebben willen zien besproken. Zoo zou men ook sommige deelen wel wat kritischer willen beschouwd zien, juist omdat hier een schrijver van de positie van Dr. Bölger aan het woord is.

Ook de essentieele beteekenis van sommige verhoudingen wordt wel eens minder in het licht gesteld, of er wordt wel eens minder diep op ingegaan, terwijl men juist gaarne het oordeel van Dr. Bölger hierover zou hebben willen hooren.

Het omvangrijke werk telt 468 pag., deel IV: „Samenvatting en Conclusies" begint op pag. 401. Vooral dit hoofdstuk zou men uitvoeriger hebben gewenscht en dan vooral dieper. Zoo wordt aan den Hoogen Raad van Arbeid een vijftal pagina's gewijd. Mij wil het voorkomen dat, indien de bemerkingen, die over dit Instituut worden gemaakt, meer zouden zijn uit- en doorgewerkt, deze aan waarde zouden hebben gewonnen. Algemeen heerscht de overtuiging, dat de Hooge Raad van Arbeid nog niet aan de gestelde verwachtingen beantwoordt en het zou de moeite waard zijn geweest om het oordeel van den heer Bölger te vernemen, waaraan z.i. het tegenwoordige resultaat is te danken en op welke wijze hierin verbetering zou kunnen worden gebracht, alsmede over de positie van den Hoogen Raad in onze Staatsinrichting. Immers, men heeft wel eens gesproken van het „economische parlement" en verandering van onze parlementaire vertegenwoordiging. Nu wil het mij voorkomen dat de behandeling van de beide laatstgenoemde vragen een zeer belangwekkende stof zou hebben opgeleverd. Zoo wordt ook maar terloops melding gemaakt van art. 194 der grondwet:

„De wet kan aan andere dan in de Grondwet genoemde lichamen verordenende bevoegdheid geven."

Dr. Bölger zou mij kunnen tegenwerpen, dat een uitvoerige bespreking van dit artikel aan zijn dissertatie een ander karakter zou hebben gegeven, daar hij meer bedoelde een beschrijving te leveren van alles wat er bestaat aan organisatorische verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders in ons land dan wel wat er nog zou kunnen groeien en evenmin dat het zijn hoofddoel is geweest den aard van elk verschijnsel op het gebied dier verhoudingen te bespreken.

Hierin zou hij niet geheel ongelijk hebben; moge ik daarom volstaan met vast te stellen dat onze literatuur met een belangrijk werk verrijkt is, maar hierbij den wensch uitspreken dat de heer Bölger nog eens den tijd moge vinden, om ondanks zijn drukke werkzaamheden, ons een werk te schenken, waarin de problemen der organisatorische verhoudingen tusschen werkgevers en werknemers kritisch worden beschouwd en haar mogelijke ontwikkeling in de toekomst.

Mr. J. Gerritsz.

Betrekkingengids voor Nederland.

Onder dit hoofd maakt de heer Boezer, directeur van de gemeentelijke arbeidsbeurs te 's-Gravenhage, in aflevering 4 van dit Tijdschrift eenige opmerkingen over een betrekkingengids, onderdeel van een schema voor de arbeidsbemiddeling van kan-

toorpersoneel, behandeld in enkele vergaderingen met directeuren van arbeidsbeurzen.

„Ik houd mij gaarne voor opmerkingen aanbevolen," zegt de heer Boezer aan het slot. Ik heb aflevering 5 afgewacht, maar niemand heeft de gevraagde opmerkingen gemaakt.

Nu wil ik, als ontwerper van het schema en voorsteller van den betrekkingengids, dat doen.

Laat ik beginnen met te zeggen, dat het mij bijzonder genoegen doet, dat noch mondeling (op de vergadering met directeuren), noch schriftelijk iemand zich tegen een gids heeft verklaard. Ik meen hieruit te mogen afleiden, dat het plan dus algemeen wordt toegejuicht. Waarlijk, een succes, waarvoor ik dankbaar mag zijn.

De heer Boezer wil evenwel een gids op breederen en ruimeren grondslag, dan door mij is voorgesteld.

Zijn opmerkingen komen in het kort hierop neer.

Met een betrekkingengids gaat de heer Boezer accoord, mits er meer in komt dan door mij is voorgesteld. „Maak den gids dienstbaar aan de popularisatie der arbeidsbeurzen. Neem er in op de advertenties uit een niet te gering aantal dag- en weekbladen, voorloopig alleen die, waarin kantoorpersoneel wordt gevraagd en waarin de naam van de aanvragende firma is genoemd."

De heer Boezer is van meening, dat het beoogde doel dan zal worden bereikt. Trouwens, daarin staat de heer Boezer niet alleen, ook de heer v. Delft, medewerker aan „De Arbeidsmarkt" schijnt eenzelfde meening aan te hangen. Beide heeren meenen, dat een gids, samengesteld zooals voorgesteld, „een zeer bleek, bloedarm ventje" zal worden, „dat niets gemeen heeft met de kracht en vitaliteit die meestal aan gidsen is toebedeeld" (woorden van den heer Boezer).

Voorloopig deel ik de vrees van den heer Boezer niet en ik zal ook uiteenzetten waarom.

Het is mijn bedoeling dat in den gids zullen worden opgenomen:

a. de onvoldane aanvragen uit het „Dagelijksch Bericht" van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling;

b. de onvoldane aanvragen van de Centrale Vakafdeelingen voor de arbeidsbemiddeling van handelsreizigers en handelsagenten en van hôtelpersoneel;

c. de aanvragen uit het buitenland en uit Nederl. Oost- en West-Indië, voor zoover die bij den Rijksdienst binnenkomen;

d. de aanvragen uit de Staatscourant (met uitzondering van die voor onderwijzend personeel).

Zal een gids, op deze wijze samengesteld, zijn „een bleek, bloedarm ventje"?

Laat ons eens zien, wat onder *a*, *b*, *c* en *d* valt.

Eerst *a*, de aanvragen uit het „Dagelijksch Bericht".

In 1927 hebben in het „Dagelijksch Bericht" gestaan 1511 „aanvragen". Ofschoon niet juist, zal ik hier het woord „aanvragen" maar kortheidshalve gebruiken. Immers, onder een aanvrage wordt in de statistiek der arbeidsbemiddeling verstaan één aanvrage om één arbeidskracht. Onder die 1511 aanvragen zijn er zeer vele, die over meer dan één arbeidskracht gaan, zoodat ze loopen in totaal over 4462 arbeidskrachten, 3767 mannen en 695 vrouwen, feitelijk dus zijn er 4462 aanvragen [1]).

Laat ons echter blijven bij het woord „aanvragen".

In 1928 zijn er geweest 1844 „aanvragen", loopende over 4576 personen en tot 1 Juni in 1929 totaal ruim 900 „aanvragen", in vijf maanden dus.

Maar die aanvragen zijn in qualiteit en quantiteit van „zeer weinig gewicht", zegt de heer Boezer.

Alles is betrekkelijk. Indien de heer Boezer 1844 aanvragen in den loop van een jaar weinig in aantal vindt, dan zal het moeilijk vallen hem daarvan af te brengen. Is een olifant een groot of een klein dier? Dat hangt van de vergelijking af. Zoo gaat het ook met het aantal.

Er komt echter iets anders bij. Heel het schema, met inbegrip van den betrekkingengids, heeft maar één doel: de arbeidsbemiddeling meer en meer te doen doordringen in handel en nijverheid, met het voor de hand liggende te verwachten gevolg, dat het aantal aanvragen bij de arbeidsbeurzen zal stijgen en dat daardoor het aantal aanvragen, waarin de arbeidsbeurzen niet onmiddellijk zullen kunnen voorzien ook zal stijgen (ik verwacht zelfs aanmerkelijk zal stijgen) en dus het aantal aanvragen voor het „Dagelijksch Bericht" naar evenredigheid grooter zal worden. Zoo vertrouw ik dat een aantal zal worden verkregen, dat ook bij den heer Boezer gewicht in de schaal zal leggen.

Dat wat aangaat de hoeveelheid; nu nog iets over de hoedanigheid.

„Een beurs toch laat haar aanvragen om personeel niet spoedig los" zegt de heer Boezer. „Zij zal, indien zij momenteel geen beschikbare krachten heeft, na overleg met den werkgever, hare nieuwe inschrijvingen even afwachten en wanneer dat terwille van spoed ongewenscht is, een of meer naburige zusterafdeelingen telefonisch te hulp roepen. Wat men in den gids zal krijgen, vooral als deze niet dagelijks kan verschijnen, zijn alleen die sporadische gevallen, die men in de medische wereld „wanhoopsgevallen" zou noemen."

Op deze redeneering van den heer Boezer valt heel wat aan te merken.

„De arbeidsbeurs laat hare aanvragen niet spoedig los". Dat is op zich zelf al onjuist, niet in het belang van de aanvragers en dus ook niet in het belang van de arbeidsbeurs. Waarom

---

1) Jaarverslag van den Rijksdienst over 1927, No. 52, bladz. 18.

houdt de arbeidsbeurs hare aanvragen zoo lang vast? Uit gemeentelijk chauvinisme? Dan zou dit misplaatst zijn, tenzij de aanvrager uitsluitend iemand uit de gemeente wenscht. Maar wanneer dat het geval is, dan behoort de aanvrage niet in het „Dagelijksch Bericht", want dit is uitsluitend voor de intercommunale bemiddeling. Maar waarom dan wel? Welk bezwaar kan er zijn tegen onmiddellijke opzending voor het „Dagelijksch Bericht?" (Natuurlijk uitsluitend als de arbeidsbeurs op dat oogenblik geen of onvoldoende eigen ingeschrevenen heeft). Er is immers alle kans dat het aanbod en dus de keuze grooter wordt, terwijl de arbeidsbeurs intusschen de nog binnenkomende inschrijvingen toch kan nagaan.

„Maar dat ophouden geschiedt in overleg met de naanvrager" zegt de heer Boezer. Nu weet ik niet in welk percentage van de gevallen er geen haast met de aanvrage is, maar zonder gevaar voor tegenspraak durf ik te beweren, dat in de meeste gevallen spoed gewenscht is. Er zit echter nog meer vreemds in den aangehaalden zin. Eén of meer zusterafdeelingen worden te hulp geroepen. Goed, geen bezwaar. Maar ik vraag al weer, als er dan enkele zusterafdeelingen te hulp worden geroepen, waarom dan niet allemaal? Waarom dan niet de aanvrage voor het „Dagelijksch Bericht" opgegeven?

„Alleen de wanhoopsgevallen zullen in den gids komen, vooral als deze niet dagelijks zal verschijnen", zegt de heer Boezer. Hier schijnt de schrijver het „Dagelijksch Bericht" met den gids te verwarren. De aanvragen worden niet gezonden voor den gids, maar voor het „Dagelijksch Bericht". Dit bericht verschijnt dagelijks en zal in de toekomst ook wel dagelijks blijven verschijnen. Hoe vaak de gids per week zal verschijnen, staat hier buiten, al zal natuurlijk een verschijning van tweemaal per week beter zijn dan eenmaal.

Intusschen meen ik te hebben aangetoond, dat indien de aanvragen in het „Dagelijksch Bericht" „wanhoopsgevallen" zijn, dat dan de schuld is van de arbeidsbeurs, die de aanvragen te lang vasthoudt. Gelukkig blijken in de praktijk niet alle arbeidsbeurzen er zoo over te denken en ook niet alle gevallen wanhoopsgevallen te zijn.

Van de in 1927 door middel van het „Dagelijksch Bericht" gevraagde 4462 personen blijken er 1020 geplaatst te zijn, dat is ongeveer 23 %.

Als van 100 aanvragen er 23 voldaan worden, dan loopt het met die wanhoopsgevallen nog al los, al is natuurlijk het percentage voor verhooging vatbaar.

Ik meen hiermede van *a* te kunnen afstappen.

Over *b*, *c* en *d* kan ik kort zijn, omdat de heer Boezer in zijn artikel alleen *b* heeft genoemd en daar verder stilzwijgend over heengaat; *c* en *d* heeft hij in het geheel niet vermeld.

Toch wil ik er nog iets van zeggen.

Eerst over *b*. In 1928 heeft de centrale vakafdeeling voor

handelsreizigers 270 aanvragen ontvangen. Met uitzondering van enkele, waarin spoedig kon worden voorzien of die om andere redenen daarvoor niet in aanmerking zouden komen, zouden ongeveer al deze aanvragen in een gids, stel er ware er in 1928 een geweest, zijn opgenomen, laat ons zeggen 250.

Bij de centrale vakafdeeling voor hôtelpersoneel zijn in 1928 binnengekomen 685 aanvragen van 454 werkgevers. Hier ligt de zaak iets anders, omdat hier aan een betrekkelijk groot aantal aanvragen onmiddellijk kon worden voldaan. Van de 685 aanvragen zouden er ruim 200 in aanmerking zijn gekomen om in den gids te worden opgenomen. (Onder „aanvragen" wordt hier verstaan, aanvragen voor personen, dus hier is de opgave statistisch juist).

Nu *c*. Hier staan wij bijna voor een onoverkomelijke massa. Het aantal aanvragen uit het buitenland (België, Frankrijk, Duitschland, verder uit de overzeesche landen, Canada, Zuid-Afrika, enz.) en uit Oost- en West-Indië is geleidelijk zoo overstelpend groot geworden, dat de „Mededeelingen" hierover, die den laatsten tijd van week tot week aan de arbeidsbeurzen zijn gezonden, zes gestencilde bladen noodig maakten. Er valt niet aan te denken, dat alles even uitvoerig in den gids op te nemen. Hier zal sterk moeten worden ingekort, wil de gids niet al te uitgebreid worden.

Ten slotte *d*. De aanvragen uit de Staatscourant (met uitzondering van die voor onderwijzend personeel). M. i. kan ik met de melding volstaan.

Ga ik nu een en ander samenvatten dan zou een gids over 1928 bevat hebben 1844 + 250 + 200 = 2294 aanvragen, of bij een wekelijksche uitgave gemiddeld 44 nieuwe aanvragen. Bovendien de groote massa aanvragen uit het buitenland, uit O.- en W.-Indië en uit de Staatscourant.

Zou dat een bloedarm ventje zijn geweest?

Ik ben zoo vrij dat te ontkennen.

Op welke wijze wil nu de heer Boezer den gids belangrijker en aantrekkelijker maken? Schrijver zou een niet te gering aantal dag- en weekbladen willen laten nagaan, daar de advertenties, die op naam staan en waarin personeel wordt gevraagd, uit laten knippen en die zonder vermelding van naam, in den gids willen opnemen. Bovendien wil de schrijver die advertenties aan de arbeidsbeurs zenden van die gemeente, waar de steller van de advertentie woont.

Hier worden twee zaken voorgesteld: *a* de advertenties opnemen in den gids, *b* die advertenties aan de betrokken arbeidsbeurs zenden. Eerst iets over *b*. In de vergadering met directeuren van arbeidsbeurzen, van 19 Maart j.l. is dit plan uitvoerig besproken en de voorzitter van de vergadering, de directeur van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling, heeft verklaard te zullen nagaan wat de Rijksdienst in dezen kan doen. Welken omvang dit werk, indien

daartoe zal worden overgegaan, zal krijgen, hangt er van af hoeveel periodieken men er in betrekken wil. Zijn er dat vele, dan wordt het ontegenzeggelijk een vrij omvangrijk werk. Welke resultaten het zal hebben, dat zal moeten worden afgewacht. Ook of de resultaten evenredig zullen zijn aan den omvang van het werk. Maar ik meen dit punt te kunnen laten, rusten, omdat het los staat van hetgeen bedoeld is onder *a* en omdat het zenden kan geschieden ook al wordt de advertentie niet in den gids opgenomen. Het is een zaak op zich zelf, geheel los van den voorgestelden betrekkingengids.

Nu *a*, het opnemen van die advertenties in den gids. Welke bedoeling heeft schrijver daarmede en wat verwacht hij er van? Eerst wat aangaat de werkgevers. Schrijver wil dus de advertentie zenden aan de betrokken arbeidsbeurs. De directeur van die arbeidsbeurs zal zich onmiddellijk wenden tot den steller van de advertentie, „onder mededeeling, dat hij bij haar zonder de kosten der advertentie had kunnen slagen". Is dat niet te gunstig voorgesteld? Zal de arbeidsbeurs werkelijk in zoovele gevallen aanbiedingen kunnen doen? Maar afgezien daarvan, wat heeft dit met den gids te maken? De advertentie wordt immers gezonden, en de arbeidsbeurs kan dus van de advertentie en de aanvrage kennis nemen, zonder een gids te zien. Indien tenminste die arbeidsbeurs al niet reeds zelf de advertentie heeft uitgeknipt en in behandeling genomen, zooals in vele gevallen wel zal geschied zijn. Maar goed. „Gelukt het een candidaat te zenden, die in alle opzichten aan de verwachtingen beantwoordt," vervolgt schrijver, „dan zal zeker, als dit zich herhaalt, de werkgever voor de openbare bemiddeling gewonnen zijn." Stel dat de activiteit van de arbeidsbeurs dit tot gevolg zal hebben, dan komt dit gevolg geheel los van den gids, want die gids heeft met het geheele geval (het uitknippen en zenden van de advertentie door den Rijksdienst en het er op ingaan door de betrokken arbeidsbeurs) niets te maken.

Ten behoeve van de werkgevers behoeven de aanvragen dus niet in den gids.

Nu de werkzoekenden. „Ook de werknemers hebben door den gids een prikkel meer, om met de openbare bemiddeling in aanraking te komen," zegt de heer Boezer. Ontegenzeggelijk zou dit juist zijn, indien de werkzoekenden op een eenvoudige en goedkoope wijze een gids zouden kunnen ontvangen, waarin alle of althans zooveel mogelijk aanvragen om personeel zouden voorkomen.

Zij hadden dan die advertenties maar na te gaan, om aan die firma of firma's te schrijven, die hun een kans op werk aanbieden. Maar dat wil de heer Boezer en m.i. terecht niet. Hij wil die advertenties in den gids opnemen, maar dan zonder den naam van den aanvrager en zij die op die advertentie willen ingaan, worden verwezen naar... de arbeidsbeurs. Wat verwacht de heer Boezer daarvan in de praktijk? Laat ik maar

blijven bij het voorbeeld, door den heer Boezer genoemd; een fabriek in Helmond vraagt een stenotypiste (let wel, per advertentie in een of ander blad). Nu is er een stenotypiste in Groningen, in Zwolle, in Arnhem of waar ook. Die gaat, als zij den gids heeft gelezen zooals deze aangeeft, naar de arbeidsbeurs in haar gemeente. Wat kan dan die arbeidsbeurs doen? De aanvrage is aan die arbeidsbeurs alleen bekend door een naamloos bericht in den gids. Laat ons aannemen, dat die arbeidsbeurs naar de arbeidsbeurs in Helmond telefoneert of schrijft. „Ja, Helmond weet er ook niets van, maar stuurt U maar een aanbieding in." Helmond kan dan die aanbiedingen, waarvan die arbeidsbeurs intusschen de advertentie heeft ontvangen, aan den fabrikant doorgeven, misschien wil de fabrikant die aanvragen inzien, misschien ook niet. Want die fabrikant heeft reeds tevoren aanbiedingen op de advertentie rechtstreeks ontvangen. Kortom, de arbeidsbeurs komt achteraan.

Ik acht dit een practisch bezwaar.

Maar er zijn andere bezwaren. De gids zal een zoodanigen omvang krijgen, dat de uitgave een omvangrijk en kostbaar iets zal worden met te verwachten resultaten, onevenredig aan de groote kosten eraan verbonden.

En ten slotte, dit wordt geen popularisatie van de arbeidsbeurs maar van de advertentie. En dat is niet de bedoeling. Wat dan wel de bedoeling van den gids is?

Er komen tal van aanvragen bij de arbeidsbeurzen, waaraan deze niet of niet onmiddellijk kunnen voldoen. Toch zijn er waarschijnlijk velen, die gaarne op de aanvrage zouden ingaan, er uitstekend geschikt voor zouden zijn, maar, onbekend met de aanvrage, van de arbeidsbeurs verre blijven. Die aanvragen onder de oogen van het publiek te brengen, dat is de bedoeling van den gids. Maar ook alleen die aanvragen en geen andere. Willen de werkgevers hun aanvragen in den gids vermeld hebben, uitstekend, dat kan. Maar dan alleen via de arbeidsbeurs. Mij dunkt, dit is zoo logisch mogelijk.

Aan het einde van zijn artikel geeft de heer Boezer eenige nuttige wenken omtrent de verspreiding van den gids. Die wenken zijn zeker de overweging waard.

Ik ben den heer Boezer dankbaar dat hij mij ongezocht gelegenheid heeft gegeven uitvoerig uiteen te zetten wat met den gids wordt bedoeld. Ik wil nog één aanhaling uit het artikel van den heer Boezer doen, een aanhaling, waarmede ik het volkomen eens ben. „Te groote opzet met kans op inkrimping lijkt mij zeer ongewenscht. Een langzame groei geeft ook gelegenheid tot voortdurende oriënteering."

Dit is volkomen juist. Beter uitbreiden dan inkrimpen. Maar ook zonder uitbreiding meen ik te hebben aangetoond, dat de voorgestelde gids zal zijn een levenwekkende, levenbrengende voorlichter en gids.

M. H. Roodschild.

De Werkloozenzorg in de Staten-Generaal.

Eerste Kamer. Zuiderzeefonds.

In het *Voorloopig Verslag* betreurden vele leden in hooge mate de ontstellende overschrijding van de oorspronkelijk geraamde kosten der Zuiderzeewerken: zij vreesden dat het werk voor wat de financiën betreft op een ramp zou uitloopen. Gevraagd werd o.a. naar den kostprijs per hectare der droog te leggen gronden. De door de commissie Lovink aangenomen prijzen werden laag geoordeeld. Men meende dat aan de constructies te hooge eischen worden gesteld.

Blijkens de Memorie van antwoord betreurt de Minister van Waterstaat de overschrijding der kosten eveneens, doch daarin ligt geen reden, geen vertrouwen meer te hebben in de ramingen van den Waterstaatsdienst. Verontrustend is de overschrijding niet, wanneer men o.m. met prijsstijging en verhooging van loonen rekening houdt. De afsluitdijk zal niet 90 millioen doch 128 millioen guldens vergen. De totale kosten der droogmakingswerken, rekening houdend met de thans bekende factoren worden op 590 millioen geraamd.

Een financieele ramp behoeft het werk niet te worden; om ingevolge de nu bekende cijfers de tekorten te dekken, zal voor de noodige dekking gedurende 22 jaren elk jaar 6½ millioen gevoteerd moeten worden.

De Minister meent, dat de door de commissie Lovink aangegeven verkoopprijzen thans nog de juiste zullen blijken te zijn.

Bij de *openbare behandeling* achtte de heer Verkouteren op allerlei gronden het beter het werk maar stop te zetten. Andere heeren benevens de Minister deelden deze opvatting niet. De wetsontwerpen werden aangenomen.

Eerste Kamer. Wegenfonds.

In de Memorie van Antwoord zei de Minister dat er wel degelijk zoo krachtig mogelijk wordt gewerkt om werken gereed te krijgen. Al het mogelijke zal worden gedaan om spoedig tenminste één bruikbare verbinding met het zuiden van het land te krijgen. Aan verschillende overbruggingen wordt groote aandacht geschonken. Het wetsontwerp is aangenomen.

Tweede Kamer. Regeling van het toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek.

Over de in den titel genoemde aangelegenheid is onlangs een wetsontwerp ingediend. Artikel 1 van het ontwerp zegt, dat er is een centrale instelling voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek, die tot taak heeft te bevorderen dat dit onderzoek op de doelmatigste wijze dienstbaar gemaakt wordt aan het algemeen belang.

Deze centrale instelling dient gevraagd en ongevraagd de Regeering van advies; zij bevordert de eenheid in de Rijksbemoeiing met het hierbedoelde onderzoek.

De bevoegdheden van de centrale instelling worden verder omschreven en verder aangegeven hoe de samenstelling ervan zal zijn.

De Memorie van Toelichting begint met een vrij uitvoerige schets van de voorgeschiedenis der hierbehandelde materie. Herinnerd wordt aan den oorlogstijd, welke het leven schonk aan de commissie Lorentz. Over het werk van deze commissie wordt een en ander verteld en daarna gewezen op een memorie van Prof. de Vooys (van 1920), waarin deze wees op betere organisatie en samenwerking van de „wetenschap" en de „technische voortbrenging".

Mede naar aanleiding van deze memorie kwam de z.g. commissie Went tot stand.

Het aangeboden wetsontwerp beoogt o.a., belanghebbende groepen der bevolking op te wekken tot meer geestelijke en financieele mede-arbeidzaamheid. Van de in de maatschappij aanwezige ervaring en handigheid moet meer partij worden getrokken. Ter bereiking aanstonds van meer resultaat zal men zich voorloopig beperken tot landbouw, industrie, handel en visscherijen. Eenheid in de leiding van de diverse instituten is noodig ook voor de juiste verdeeling der Rijksgelden.

De verschillende Rijksdiensten op voorlichtingsgebied en de bestaande laboratoria — die der Hoogescholen vallen er buiten — zullen voortaan beheerd worden door breed samengestelde organen, die subsidie krijgen van en in een zeker organisch verband staan tot de in de wet genoemde centrale instelling. Deze centrale zal naast Rijksgeld ook steun van derden moeten zien te krijgen. Het werk dat niet-Overheidsinstellingen reeds doen of gaan doen, zal ook gesteund dienen te worden.

Het wetsontwerp draagt de onderteekening der Ministers van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; Binnenlandsche Zaken en Landbouw; Arbeid, Handel en Nijverheid; Waterstaat; Defensie; Koloniën; Financiën.

Steun suikerindustrie Eerste Kamer.

In het Voorloopig Verslag over het initiatief-voorstel v. d. Heuvel c.s. inzake steun aan de beetwortelsuikerindustrie werd geklaagd, dat de Kamer niet de noodige gegevens zijn verstrekt om zich een juist beeld te vormen van den stand van zaken. Eenige gepreciseerde vragen werden gesteld.

Vele leden verklaarden in beginsel tegenstander te zijn van maatregelen als thans zijn voorgesteld. Ze noemden dergelijke maatregelen lapmiddelen, en weidden uitvoerig over dit standpunt uit.

Andere leden daarentegen betoogden, dat er alle aanleiding bestaat hulp te verleenen. De Regeering deed in dergelijke gevallen zelfstandig voorstellen, o. a. voor de Rotterdamsche Bankvereeniging, de Kon. Holl. Lloyd en de schoenenindustrie. Waar het thans gaat om een bedrijf hetwelk dreigt ten onder te gaan en waarin jaarlijks meer dan twintig millioen wordt verloond, is er alle aanleiding, zoo meenen deze leden, dat de Overheid zich niet onthoudt.

Hiertegenover werd met cijfers getracht aan te toonen, dat de bietenteelt niet minder voordeelig is geweest dan andere landbouwgewassen.

Andere leden wilden, om het evenwicht te herstellen, de bietenteelt inkrimpen, dan wel de capaciteit der fabrieken welke h. i. te groot is, nog meer beperken. Ook vreesde men, dat de suikerraffinaderijen in gedrang zouden komen.

Tenslotte werd op bezwaren van internationalen aard gewezen.

In de Memorie van Antwoord geeft de voorsteller de heer v. d. Heuvel allerlei cijfers en gegevens ter bestrijding van die leden welke tegen het voorstel zijn. De gevraagde jaarverslagen en balansen zijn ter griffie van de Kamer gedeponeerd.

Medegedeeld wordt, dat van de 16 beetwortelsuikerfabrieken welke ons land telt, er in het komende seizoen waarschijnlijk slechts 11 zullen draaien. Met onderscheidene cijfers wordt verteld, hoe de financieele politiek der coöperatieve fabrieken is geweest.

Het inkrimpen van de bietenteelt zal tengevolge hebben, dat veel minder verloond wordt, want per hectare bieten wordt *f* 120 meer aan loon betaald dan bij andere producten. Vooral in het zuiden des lands zal de stopzetting der fabrieken groote werkloosheid veroorzaken. De Memorie van Antwoord, welke wegens de groote hoeveelheid cijfers bezwaarlijk op den voet kan worden gevolgd, eindigt met een uitvoerig overzicht van de invoerrechten en accijnzen met betrekking tot suiker in de voornaamste suiker-produceerende landen.

Meyer de Vries.

Verslag van de Commissie inzake de werkloosheid onder de Haagsche schilders.

Het Tijdschrift is in de gelegenheid gesteld het bovengenoemde verslag te publiceeren. Het luidt:

Aan Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage.

Gaarne hebben ondergeteekenden gevolg gegeven aan Uwe uitnoodiging tot het vormen van een Commissie om na te gaan

welke de oorzaken zijn der werkloosheid onder de Haagsche schilders en welke maatregelen eventueel moeten worden genomen om die werkloosheid tegen te gaan.

Nadere toelichting omtrent de bedoeling van Uw College mocht onze Commissie van den Wethouder voor Sociale Aangelegenheden ontvangen, toen deze haar op 22 Maart 1928 installeerde.

De werkloosheid onder de Haagsche schilders is een typische seizoen-werkloosheid.

Het slappe seizoen begint ongeveer in October om te eindigen met de maand April. Dan komt er door het betere weer zooveel werk, dat praktisch gesproken, *alle* gezellen werk hebben. Van een teveel aan arbeidskrachten kan dan ook in dit vak niet gesproken worden. Wel is er een tekort aan werk. Uit de door de organisaties verstrekte gegevens, valt op te maken, dat gemiddeld elke Haagsche *georganiseerde* schilder 8 weken per jaar zonder werk is en daar het totaal aantal schilders — ongeorganiseerden medegerekend — hier ter stede pl.m. 1500 bedraagt, wijst dit op een tekort aan werk voor 12000 werkweken.

Een meer regelmatige verdeeling van de hoeveelheid werk (regularisatie dus) kan, hoe wenschelijk op zich zelf ook, daarin niet voorzien. Zij toch geeft geen *vermeerdering* van werk en deze alleen kan de oplossing van de moeilijkheid geven.

Nu valt het reeds bij een oppervlakkigen rondgang door de stad op hoe slecht van vele openbare gebouwen en particuliere woningen het schilderwerk wordt onderhouden. Vooral vele achtergevels vertoonen alle sporen van verwaarloozing op dit gebied. Reeds het eigenbelang der eigenaars zou hen moeten nopen meer verfwerk aan hun eigendommen te doen verrichten en hypotheekhouders zouden wel doen, sterke pressie te oefenen op de eigenaars der met hun geld belaste perceelen. Nu geschiedt dit gewoonlijk slechts bij het afloopen van den termijn, waarvoor de hypotheek verstrekt is.

Het ware daarom gewenscht, indien van gemeentewege de burgerij en de woningbouwvereenigingen hierop gewezen werden. Ook de overheid — zoo van Rijk, als Provincie — maakt zich aan deze verwaarloozing, zij het in mindere mate, schuldig en zelfs Centraal Woningbeheer in deze gemeente was daarvan — althans tot voor kort — niet vrij.

Vermindering van het aantal werkloosheidsweken zou ongetwijfeld ook verkregen worden indien meer zorg en tijd werd besteed aan het uit te voeren werk.

Vooral in den „nieuwbouw" ziet men een ergerlijk afraffelen van het werk, zoodat de degelijkheid van vroeger verre is te zoeken. In dit laatstgenoemde deel van het bedrijf zijn, naar de Commissie vernam, ernstige pogingen om tot verbetering te komen, gedaan, maar tot nu toe zijn deze niet geslaagd.

Oorzaak van dezen misstand is de *te* groote concurrentie ook

op dit gebied. Een andere wijze van aanbesteding van het gemeentewerk zou wellicht tot verbetering kunnen medewerken.

De gewoonte toch om het door de overheid op te dragen schilderwerk na aanbesteding te gunnen aan den laagsten inschrijver, heeft groote schaduwzijden wanneer ook aan inschrijvers, die zeer belangrijk onder de begrooting blijven, werk gegund wordt.

Het behoeft geen betoog, dat de kans op minder solide afwerking — ondanks de meest scherpe contrôle — dan groot is, met als logisch gevolg minder *arbeid* dan bij goede uitvoering. In den boezem der Commissie vonden drie middelen ter beteugeling van dit kwaad aanbeveling.

Vooreerst bepleitte men uitgifte van het werk tegen begrootingsprijs, of zoo dit te bezwaarlijk gevonden werd, terzijdelegging van inschrijvingen, die meer dan 10 % van de begrooting afwijken.

Ook werd in overweging gegeven optelling van alle inschrijvingssommen en deeling door het aantal inschrijvers, waarna het werk gegund zou worden aan hem, die dit quotient het meest zou naderen.

De Commissie heeft nog nagegaan of wellicht een bijzonder groot gemis aan vakkennis een rol speelt bij de werkloosheid in dit bedrijf. Aan den Dienst voor M. H. is daartoe opgemaakt een lijst van georganiseerde schilders, die de laatste 3 winterseizoenen langdurig in steun waren. De Gemeentelijke Arbeidsbeurs vulde die lijst aan met haar gegevens omtrent hun vakkennis, gegevens welke zij verkregen heeft van informaties bij de patroons.

Hieruit bleek, dat althans de werklooze schilders, die op deze lijst voorkomen voor het meerendeel behooren tot de volslagen zelfs bekwame vaklieden.

De Commissie ziet hierbij niet over het hoofd, dat in verschillende gevallen de qualificatie, door de patroons gegeven, wat geflatteerd zal zijn, daar deze er niet gaarne toe overgaan om een minder goede beoordeeling op dit punt te verstrekken, terwijl ook door de veel lagere eischen, die aan het schilderwerk tegenwoordig in het algemeen gesteld worden, de vakbekwaam genoemden, vooral onder de jongeren, niet op zoo'n hoog peil meer staan dan vroeger.

Dit alles neemt niet weg, dat de Commissie het nemen van bijzondere maatregelen tot verhooging van de vakbekwaamheden der *volwassen* schilders, in het bijzonder van de steunvragenden, niet noodig acht. De behoefte daaraan is trouwens bij de uitvoering van het zgn. crisiswerk, waarbij dezelfde personen werden tewerkgesteld, ook niet gevoeld.

De hierboven vermelde lijsten leeren nog dat onder de regelmatig terugkeerende steuntrekkenden vele jonge menschen zijn van om en bij de 30 jaar. De Commissie verklaart dit uit de omstandigheid, dat in het burger schildersbedrijf werkzaam blijft

een vrij vaste kern van arbeiders van middelbaren en hoogeren leeftijd, aan welke kern in drukke tijden een tijdelijke hulp van jongere arbeiders wordt toegevoegd.

Deze worden — zoolang zij door overlijden, enz. van de leden van de vaste kern nog niet tot deze behooren — uiteraard tegen het slappe seizoen ontslagen. (Bij deze werkloozen uit het burgerwerk komen voorts natuurlijk de werkloozen uit den „nieuwbouw", waarin veel jonge arbeiders werken).

De vaste kern is voor het burgerwerk in het bijzonder noodig, omdat vele klanten gaarne telkenmale in hun woningen de van ouds bekende, vertrouwde gezellen zien.

Bovendien bezitten deze oudere gezellen de vakbekwaamheid, die voor het fijne werk vereischt wordt; zij verstaan de kunst de kleuren te mengen, bezitten de noodige materialenkennis, enz.

Hieraan ontbreekt onder de jongere schildersgezellen veel.

De Commissie heeft voorts nagegaan of ook in het schildersvak het euvel is binnengeslopen, dat zich in het bouwbedrijf schijnt voor te doen: het werken met *jongens*. Dit komt evenwel bij burgerpatroons niet dan sporadisch voor. Wel bij pasbeginnenden onder hen en in den nieuwbouw.

Het zal voorts van belang zijn een goede vakopleiding te bevorderen en het leerlingwezen afdoend te regelen.

Intusschen, welke maatregelen er ook genomen worden, de Commissie voorziet, dat wel steeds een deel der gezellen in de wintermaanden in eigen vak geen werk zal vinden. Door het zoeken van een nevenberoep zullen velen zich tegen de nadeelige gevolgen daarvan trachten te dekken. Welk dit nevenberoep zal zijn is niet bij voorbaat te zeggen: persoonlijke eigenschappen, als aanleg, ambitie, gezondheid, gezinsverhouding, enz. spelen hierin naast maatschappelijke factoren, een groote rol.

Het komt der Commissie voor, dat de Gemeente dit zoeken van een nevenberoep dient te steunen; het Gem. bureau voor beroepskeuze zou daarin een rol van beteekenis kunnen spelen.

Zij meent hierop evenwel niet nader te moeten ingaan, daar zij dan buiten het haar aangewezen terrein zou komen te dwalen.

Na deze beschouwingen komt de Commissie tot de volgende conclusies:

1e. de werkloosheid in het schildersbedrijf is een typisch seizoenverschijnsel, dat, daar het optreedt in het winterseizoen en daardoor dubbel door de werkloozen wordt gevoeld, door regularisatie dient te worden bestreden.

De overheid werke hiertoe krachtig mede door haar schilderwerk zooveel mogelijk in de wintermaanden te doen uitvoeren en wekke de burgerij op, meer dan tot nu toe schilderwerk in de *winter*maanden te doen uitvoeren.

2e. Regularisatie alleen heft het *tekort* aan werk voor de in deze gemeente werkzame schilders (plm. 1500 in getal) uiteraard niet op, zoodat naar *werkverruiming* gestreefd moet worden.

3e. Deze werkverruiming is *mogelijk*, indien de overheid en de burgerij in de eerste plaats hare gebouwen en woningen beter onderhield. De hypotheekhouders dienen meer dan tot nu toe geschiedt op het onderhoud der met hun gelden bezwaarde panden aan te dringen.

4e. Vooral in den „nieuwbouw" moet getracht worden een meer degelijke werkwijze ingevoerd te krijgen.

5e. Bij het aanbesteden van schilderwerk gunne men niet aan inschrijvers, die meer dan bijv. 10 % van de begrooting afwijken.

6e. Vakopleiding moet bevorderd worden en het leerlingwezen afdoende geregeld.

7e. De Gemeente bevordere het zoeken van een geschikt nevenberoep, dat in het slappe seizoen beoefend kan worden. Het Gem. Bureau voor beroepskeuze zou hierin de helpende hand moeten bieden.

8e. De Gemeente reserveere zoolang nog niet voldoende schilderwerk aan de markt komt om alle schilders regelmatigen arbeid te verstrekken, een zekere hoeveelheid werk om dat in werkverschaffing uit te voeren, op zoodanige wijze, dat dit het meest aan het doel beantwoordt.

Over de vraag of eigen beheer of uitvoering althans medewerking door de patroons daarvoor het beste is, gaf de Commissie haar oordeel reeds aan den Wethouder voor Sociale Aangelegenheden te kennen.

's-Gravenhage, 15 Mei 1929.

J. G. Kruis, *Referendaris in Algemeenen Dienst. Voorzitter.*

C. van Harmelen,
IJ. S. Rijpkema,
H. B. J. Gerritsen v. d. Hoop, } *Werkgevers leden.*

A. J. M. Gomers,
G. Moll,
Jac. Cusiël,
IJ. G. Drost, } *Werknemers leden.*

J. Boezer, *Directeur Gem. Arbeidsbeurs.*
A. van der Veen Vonk, *Directeur Ambachtsschool.*
W. C. A. Riem Vis, *Adjunct-Directeur Gem. Dienst voor Maatschappelijk Hulpbetoon, Secretaris.*

Verslag van de Commissie inzake de werkloosheid onder de Haagsche bouwvakarbeiders.

Het Tijdschrift is in de gelegenheid gesteld het bovengenoemd verslag te publiceeren. Het luidt:

Aan Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage.

De opdracht die Uw College onze Commissie heeft gegeven bij zijn besluit van 24/27 Januari 1928, no. 2342 S.Z., nader toegelicht door den Wethouder voor Sociale Aangelegenheden, bij gelegenheid van de installatie onzer Commissie luidde:

a. een onderzoek in te stellen naar de oorzaken der werkloosheid onder de Haagsche bouwvakarbeiders;

b. maatregelen te beramen ter bestrijding dezer werkloosheid.

Bestaat er een werkloosheid van bijzonderen omvang in de Haagsche bouwvakken? Deze vraag heeft de Commissie allereerst onder de oogen gezien. Zij is niet zoo eenvoudig te beantwoorden als het schijnt. Een statistiek van het aantal in den Haag (en omstreken) woonachtige bouwvakarbeiders en van het aantal werkloozen daaronder toch bestaat niet.

De cijfers van de Gemeentelijke Arbeidsbeurs, noch die van Maatschappelijk Hulpbetoon, noch die van het Gemeentelijk Statistisch Bureau kunnen het gemis van een dergelijke statistiek vergoeden.

Het was der Commissie dan ook niet anders mogelijk de gestelde vraag te beantwoorden dan naar den indruk dien de praktijk haar leden had gegeven. Deze indruk is: dat er inderdaad een teveel aan arbeidskrachten in het bouwbedrijf is, echter niet in alle beroepen, bijv. niet onder de stucadoors. Wel is er een teveel van timmerlieden, grondwerkers en opperlieden. (Het schildersvak blijft hier buiten beschouwing, deze vakgroep wordt bezien door een andere Commissie).

Hoe is dat teveel nu ontstaan?

Een onderzoek, ingesteld bij het Bevolkingsregister, heeft geleerd, dat er sedert den oorlog vele bouwvakarbeiders *meer* zich hier ter stede vestigden dan vertrokken.

Voor een gedeelte kan deze vestiging verklaard worden uit den algemeenen bekenden „trek naar de groote stad", maar grooten invloed zal ongetwijfeld hebben gehad het bijzonder snelle tempo, waarin de woningbouw hier ter plaatse geschiedde. (Of dit tempo al dan niet *te* snel was, laat de Commissie uiteraard in het midden.)

Ook oefent ongetwijfeld het bouwbedrijf met zijn naar verhouding tot andere bedrijven hooge loonen een sterke aantrekkingskracht op de arbeiders van aanverwante vakken en de zgn. losse arbeiders.

Het teveel aan arbeidskrachten is intusschen niet alleen ont-

staan door vermeerdering van het aantal arbeiders, doch ook door een zeer sterk doorgevoerde vereenvoudiging en mechanisatie in het bedrijf. Dit geldt in het bijzonder voor het timmervak. Deuren en kozijnen worden vrijwel nimmermeer op het werk gemaakt, zij komen bijna kant en klaar van de fabriek. De afwerking van een woning duurt tegenwoordig nog slechts zooveel uren als er vroeger dagen voor noodig waren.

De machinale ophijsching van bouwmaterialen e. d. heeft een overcompleet van opperlieden veroorzaakt.

Bij deze oorzaken van een blijvend teveel aan bouwvakarbeiders voegt zich de omstandigheid, dat dikwijls aannemers van buiten meer dan strikt noodzakelijk is, arbeiders *mede*brengen. Het behoeft geen betoog, dat dit van Haagsch standpunt bezien, ongewenscht is en zoolang er onder de Haagsche arbeiders abnormale werkloosheid heerscht, zal dit op deze laatsten een onaangenamen indruk moeten maken.

Na deze opsporing der *oorzaken* ging de Commissie over tot het zoeken van middelen ter bestrijding der werkloosheid onder de Haagsche bouwvakarbeiders.

Het is haar niet mogelijk een afdoend middel aan de hand te doen, doch dit kan ook niet in de verwachting van Uw College gelegen hebben.

De hoeveelheid werk toch is door geen enkel kunstmiddel zoodanig te vergrooten, dat ook voor het hierboven bedoeld overschot van bouwvakarbeiders voldoende emplooi te vinden zou zijn. Werkverschaffingen, als thans in Drente en Overijsel in gang zijn, hebben, hoe goed ook bedoeld en hoe uitnemend werkend in velerlei opzicht naar de Commissie meent, geen blijvende beteekenis voor de vermindering der werkloosheid in het Haagsche bouwbedrijf, tenzij nu reeds het oog gericht wordt op plaatsing van daartoe geschikt bevondenen in werken buiten de gemeente, als de drooglegging der Zuiderzee en de uitvoering van het wegenplan.

Doch ook in het algemeen acht de Commissie de tewerkstelling van bouwvakarbeiders in binnen- en buitenland van groot belang. Met genoegen nam zij kennis van hetgeen de Haagsche arbeidsbeurs op dit gebied heeft gedaan en nog doet.

Wel is het bezwaar niet denkbeeldig — en het wordt nu reeds gevoeld — dat de *beste* arbeidskrachten daarmee voor het Haagsche bouwbedrijf verloren gaan, doch dit is niet te vermijden en het kwaad herstelt zich op den duur vanzelf.

Deze afvoering van arbeidskrachten uit het bedrijf behoeft zich intusschen niet te bepalen tot emigratie, het kan ook geschieden door overgang naar een ander vak. Geforceerd moet dit niet worden, de ervaring in de oorlogsjaren opgedaan met de opleiding tot metselaar werkt afschrikwekkend genoeg. Wenscht echter een bouwvakarbeider, die in eigen vak meent

verder niet zijn brood te kunnen verdienen, naar een ander vak over te gaan, dan bevordere de Gemeente dit zooveel mogelijk.

Aan den anderen kant worde geijverd voor een voortdurende verbetering der vakopleiding. Het is toch niet te loochenen, dat een goed ontwikkeld vakman de meeste kans op de minste werkloosheid heeft, ondanks de veel lagere eischen, die in het vak, helaas, in het algemeen gesteld worden, vergeleken met den tijd voor den oorlog.

Daarmede samen hangt een goede regeling van het leerlingwezen, al mag die naar het oordeel der Commissie niet leiden tot een zgn. gesloten bedrijf.

Op nog een punt tenslotte wenscht de Commissie de aandacht te vestigen.

Zij stelt voor de besteksbepalingen, die het medebrengen door aannemers van personeel van buiten de gemeente trachten te beperken, nog te verscherpen. Op de *algemeene* werkloosheid heeft dit uiteraard geen invloed, doch ter bestrijding der *Haagsche* werkloosheid — en daarop heeft de Commissie krachtens de haar gegeven opdracht, de aandacht geconcentreerd — is dit inderdaad niet zonder beteekenis.

Resumeerend stelde de Commissie de volgende conclusies als resultaat harer besprekingen vast:

I. *Oorzaken*:

1. Er waren in de laatste jaren in Den Haag bij een normale arbeidsmarkt, te veel bouwvakarbeiders, vooral grondwerkers, opperlieden en timmerlieden.
2. Oorzaken hiervan zijn:
   a. grootere vestiging dan vertrek sedert de oorlogsjaren, o.a. als gevolg van het op groote schaal aanbouwen van woningen in deze gemeente.
   b. wijziging in de bouwtechniek, vereenvoudiging en machinale vervaardiging van allerlei houtwerken (als deuren, enz.), waardoor de afwerking van een woning veel minder arbeid vordert, dan voorheen mechanische ophijsching van bouwmaterialen, enz.
   c. toestrooming van allerlei buitenstaanders naar het bouwvak, o.a. als gevolg van zijne hooge loonen, in verhouding met andere bedrijven.
   d. medebrenging door aannemers van arbeiders van buiten.
   e. de algemeene aantrekkingskracht, die de groote stad op het platteland oefent.

II. *Maatregelen:*

Het overschot van bouwvakarbeiders trachte men te verminderen:

1. door betere vakopleiding.
2. door regeling van het leerlingwezen, zonder dat daarmede het bedrijf gesloten wordt.

3. door emigratie naar binnen- en buitenland te bevorderen.
4. door overgang naar andere vakken te bevorderen.
5. door de besteksbepalingen, die het meebrengen van arbeiders van buiten bestrijden, te verscherpen.

's-Gravenhage, 21 Mei 1929.

L. Hoejenbos, *Directeur van den Gem. Dienst voor Maatschappelijk Hulpbetoon, Voorzitter.*

G. A. van Dongen
A. van Kesteren
A. J. Mussert
J. Ph. Reeser
Werkgevers leden.

W. A. van Bommel
H. W. J. Collignon
A. H. van Deth
G. Moll
Werknemers leden.

J. G. Keuis, *Referendaris in Algemeenen Dienst.*
J. Boezer, *Directeur Gem. Arbeidsbeurs.*
A. van der Veen Vonk, *Directeur Ambachtsschool.*
W. C. A. Riem Vis, *Adjunct-Directeur van den Gem. Dienst voor Maatschappelijk Hulpbetoon, Secretaris.*

De jaarvergadering van de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen.

Een goed geslaagde bijeenkomst.

10 en 11 Juli j.l. heeft bovengenoemde vereeniging haar jaarvergadering gehouden.

De ervaring leert, dat deze vereeniging bijna zonder uitzondering altijd mooi weer treft hetgeen een groote factor is om de vergadering in een goede stemming te brengen.

Hierbij kwam, dat de bijeenkomst dit jaar gehouden werd te Bussum. Wie den aanleg van Bussum kent, vooral van de laatste jaren, waar onder beleid van het tegenwoordige gemeentebestuur zooveel is gedaan tot het verkrijgen van een schoonen aanleg, ook wat de architectuur betreft, die zal begrijpen, dat het verblijf hierdoor in deze gemeente nog werd veraangenaamd.

Er was echter nog een andere buitengewone omstandigheid welke tot het welslagen der vergadering heeft bijgedragen en dat was de sfeer, de stemming, waarin de vereeniging te Bussum werd ontvangen.

Dit geschiedde 10 Juli 's namiddags ten gemeentehuize met een rede van den Burgemeester, den heer de Bordes, waaruit bleek, dat hij het vraagstuk van de werkloosheid niet alleen goed kent, maar ook hoe sympathiek hij tegenover de bemoeiïngen

staat om werkloosheid te voorkomen, of de gevolgen te bestrijden en niet in het minst, welk diep meegevoel hij heeft met de werkloozen zelf.

De Burgemeester heeft ook deze gelegenheid, waar hij min of meer in het openbaar sprak, blijkbaar niet willen laten voorbij gaan om zijn meening over sommige punten van het werkloosheidsvraagstuk duidelijk en onomwonden te zeggen. Prees hij het, dat wij thans eindelijk een ontwerp-wet hebben tot regeling van de arbeidsbemiddeling, zoo voegde hij er aanstonds aan toe, dat met ongeduld wordt gewacht, dat er nu eens eindelijk zal komen een wetsontwerp tot wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering.

De Burgemeester heeft van zijn meeleven en meedoen in het werkloosheidsvraagstuk ook doen blijken door de vergadering over de behandeling van de praeadviezen, luidende:

> „Is het wenschelijk een arbeidsbeurs op eenigerlei wijze te verbinden met andere openbare diensten op sociaal of philantropisch gebied, inzonderheid met een dienst van maatschappelijk hulpbetoon",

van het begin tot het einde bij te wonen en door een interruptie te plaatsen ook getoond, dat van hem zeker geen voorstel is te verwachten als door de gemeenten Arnhem en Hilversum is aangenomen.

De behandeling van de praeadviezen was in twee opzichten belangrijk, waarop hier de aandacht mag worden gevestigd.

In de eerste plaats, dat de vergadering met volle aandacht de behandeling bij voortduring heeft gevolgd en blijkbaar alle argumenten voor en tegen verwerkte, hetgeen uit het meeleven van de vergadering duidelijk bleek. Indien de verdedigers van de besluiten van Arnhem en Hilversum geen of zoo goed als geen bijval uit de vergadering hebben gekregen, dan vindt dat naar mijn meening hierin zijn verklaring, dat de vergadering de argumenten voor de samenvoeging van de bedoelde diensten onvoldoende vond om de besluiten van Arnhem en Hilversum te verklaren.

Vogels van diverse pluimage en met verschillende levenstaak of van verschillend beroep hebben de samenvoeging van de bedoelde diensten m.i. met steekhoudende redenen bestreden.

Het andere opzicht, waarom ik boven bedoelde, waarom mij deze vergadering belangrijk voorkwam was, dat de praeadviseur, de Heer Van der Heeg, verklaarde zoo te kunnen spreken als hij deed, na overleg gepleegd te hebben met het N.V.V. Hierdoor waren dus zijn verklaringen van veel belang, omdat de moderne arbeidersbeweging dus blijkt te staan op het standpunt, dat zij van de samenvoeging van de bedoelde diensten, behoudens misschien een uitzonderingsgeval, maar dat moet dan wel een heel duidelijk uitzonderingsgeval zijn, niets moeten weten.

Het wil mij voorkomen, dat de voorstanders van de samen-

voeging, wanneer zij de argumenten tegen de samenvoeging, uitgesproken in het verslag van de vergadering zullen lezen, op grond van de kracht van de argumenten zich nog wel eens in den vervolge driemaal zullen bedenken eer zij met voorstellen in die richting zullen komen en mocht het onverhoopt toch het geval zijn, dan zullen de bestrijders der samenvoeging uit het verslag van het verhandelde zooveel materiaal kunnen putten, dat de bewijskracht hiervan er niet weinig toe zal bijdragen om te voorkomen, dat een voorstel in deze het tot een besluit zal brengen.

Mr. J. Gerritsz.

Problemen verbonden aan binnenlandsche migratie.

De Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid heeft op 20, 21 en 22 Juni haar jaarvergadering gehouden, waar praeadviezen zijn uitgebracht over het bovengenoemde onderwerp. Praeadviseurs waren de heeren Anth. Folmer, Meyer de Vries en Mr. H. van Haastert.

Uit het praeadvies van den heer Meyer de Vries bleek, dat hij in het bijzonder de Noordelijke provincies zou bespreken, terwijl het lid der Tweede Kamer, de heer Hermans meer speciaal de migratie-moeilijkheden in het Zuiden van ons land zou behandelen. De heer Hermans was door ziekte verhinderd; dit was zeer jammer, want de heer Hermans kent Zuid-Limburg en in het bijzonder het mijndistrict door en door.

Mr. Van Haastert heeft nog den tijd kunnen vinden te praeadviseeren; gelet op zijn maatschappelijke positie is het te begrijpen, dat hij in het bijzonder het onderwerp bezien heeft vanuit de plattelandsbelangen.

Het praeadvies van den heer Folmer kreeg, daar hij zich niet tot een bepaalde streek in het bijzonder beperkte, een zeer algemeen karakter. Het was te verwachten, dat van den vroegeren adjunct-secretaris van de Staatscommissie, welke het migratie-vraagstuk uitvoerig heeft behandeld, een gedegen praeadvies zou verschijnen.

Het praeadvies van den heer Meyer de Vries, dat van beperkte strekking was, was op dit beperkte terrein tot in onderdeelen verzorgd, hetgeen, gelet op den werkkring van den heer de Vries in de laatste jaren, ook wel verwacht mocht worden.

Over de praeadviezen zelf en de behandeling moge ik hier verder zwijgen. Een analytisch verslag van het gesprokene zal verschijnen en zij die belangstellen in het onderwerp, moge ik daarnaar verwijzen; kennisneming ervan zal hen, zoo is mijn overtuiging, niet teleurstellen.

Ik heb echter deze praeadviezen voornamelijk om de volgende

reden hier ter sprake gebracht. Het onderwerp is aan de orde gesteld door de Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid, maar de redactie van het onderwerp zelf was zoo algemeen gehouden, dat het ook wel in verband met armenzorg en weldadigheid kon worden beschouwd, doch dan alleen in dit verband behandeld als een onderdeel. Zooals de redactie luidde moest dit er wel toe leiden het vraagstuk van de binnenlandsche migratie in zijn geheel te behandelen. Het lag dus voor de hand, dat alle praeadviseurs ook over algemeene problemen hebben gesproken en dat dit in het bijzonder heeft gedaan de heer Folmer, op de wijze waarop dit van hem mocht worden verwacht, terwijl de beide praeadviseurs, wien gevraagd was een bepaalde streek speciaal te bespreken, dit niet hebben verwaarloosd.

Ten gevolge van de redactie is naar mijn meening te weinig aandacht geschonken aan de problemen, verbonden aan de binnenlandsche migratie *in verband met armenzorg en weldadigheid.* Hoe gaarne zou men juist het onderwerp in bijzonderheden hebben hooren behandeld in dezen kring van vrouwen en mannen uit de practijk van armenzorg en weldadigheid. Immers, gemeentebesturen, bestuurders van openbare en particuliere instellingen van weldadigheid en armenzorg, vakvereenigingsbesturen, werkers op sociaal terrein, enz., deze allen komen telkens te staan voor practische moeilijkheden, die het gevolg zijn van binnenlandsche migratie en de regeling hiervan, voornamelijk door wet en verordening.

Naar mijn meening had het onderwerp, zooals het geredigeerd is even goed en misschien beter behandeld kunnen, ja, moeten worden in een vereeniging, wier doel een meer algemeen karakter draagt, zooals bijv. de Vereeniging voor Staathuishoudkunde en Statistiek. Het onderwerp had ook aan de orde kunnen worden gesteld door de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid; had deze Vereeniging dit willen behandelen, dan zou naar mijn meening de redactie bijv. hebben moeten luiden: „problemen, verbonden aan binnenlandsche migratie, ten gevolge van te nemen maatregelen ter voorkoming of bestrijding van werkloosheid." Met andere woorden, de Nat. Vereeniging tegen de Werkloosheid had dit onderwerp in het bijzonder kunnen behandelen in verband met het werkloosheidsvraagstuk, maar niet in algemeenen zin.

Op de vergadering zelf heb ik boven uitgedrukte gedachte niet uitvoerig kunnen behandelen, maar toch ter sprake gebracht. De gemaakte opmerkingen waren niet bedoeld als een verwijt, maar om de aandacht erop te vestigen, dat onze sociale vereenigingen moeten trachten bij haar arbeid zooveel mogelijk op eigen terrein te blijven. Indien men meent, dat de omstandigheden veranderd zijn of ertoe zouden leiden, dat dat niet meer gewenscht of niet goed mogelijk meer is tenzij door overleg en door samensprekingen, dat men, zoo heb ik den wensch geuit,

welke ik hier herhaal, er dan toe moge komen of zich meer speciaal tot het eigen terrein te beperken, of de handen ineen te slaan en overleg te plegen over samenwerking in algemeenen zin.

Ik voor mij zie nog niet den tijd aangebroken, dat verschillende vereenigingen, werkzaam op sociaal terrein, haar bestaan zouden moeten opgeven en zich voegen in een algemeen verband. Maar wel geloof ik, dat het nuttig kan zijn om voeling met elkaar te houden om door een goede taakverdeeling het meest nuttige effect te kunnen verkrijgen. Misschien dat hiervoor op den duur een federatief verband noodig is.

Mr. J. Gerritsz.

Buitenlandsch Overzicht.

België.

Verhooging van de uitkeeringen uit het krisisfonds. Een koninklijk besluit van 5 Maart 1929 heeft opnieuw vastgesteld de bedragen, welke door het krisisfonds aan werkloozen worden verstrekt. Zij zullen in den vervolge even hoog zijn als die, welke door de welkloozenkassen worden verstrekt. In geen geval zullen zij echter hooger mogen zijn dan 9 fr. (1 fr. = 17 ct.) per dag voor gezinshoofden, vrijgezellen, weduwnaars of gescheiden mannen zonder kinderen, boven de 25 jaar; 7 fr. per dag voor vrijgezellen, weduwnaars of gescheiden mannen zonder kinderen, beneden de 25 jaar en voor gehuwde vrouwen, die niet gezinshoofd zijn.

Aan gezinshoofden, die de uitkeering ontvangen, welke in de reglementen hunner werkloozenkas is vastgesteld, zal bovendien een gezinstoeslag worden verstrekt van 3,50 fr. per dag voor de echtgenoote-huishoudster, verhoogd met 3 fr. voor elk kind beneden de 14 jaar en voor elk kind, ouder dan 14, doch jonger dan 16 jaar, dat een onderwijsinrichting of een vakschool bezoekt, of dat lichamelijk niet in staat is te werken.

Duitschland.

De werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling in 1928. Gelijk reeds vroeger in dit Tijdschrift is medegedeeld omvat de Duitsche werkloosheidsverzekering, welke op 1 Oktober 1927 in werking is getreden, ongeveer dezelfde personen als de ziekteverzekering. Eenerzijds ressorteeren echter ook zij, die wel onder de „Angestelltenversicherung" vallen, doch wegens de hoogte van hun loon (meer dan 3600 R.M.) niet aan de ziekteverzekeringsplicht onderworpen zijn, wel onder de werkloosheidsverzekering. Hun aantal bedroeg op het einde van November 1928 pl.m. 446000. Anderzijds vielen op dien datum

ongeveer 2,4 millioen arbeiders, die wel tegen ziekte verzekerd zijn, buiten de werkloosheidsverzekering, vooral land- en boscharbeiders en leerlingen.

De werkloosheidsverzekering omvatte in totaal:

Einde Januari 1928	1640	personen
„ Juni 1928	7123	„
„ December 1928	1678	„

In het midden van Januari 1928 bedroeg het aantal arbeiders, dat de gewone uitkeering ontving 1,4 millioen, terwijl 228.000 krisisuitkeering ontvingen. Het minimum werd bereikt einde Juli 1928, toen 564.000 arbeiders de gewone en (in Augustus) pl.m. 80.000 de krisisuitkeering ontvingen. Einde December bedroeg het aantal gewone uitkeeringen 1,7 millioen, het aantal krisisuitkeeringen 127.400. Het maandgemiddelde voor 1928 was resp. 890.000 en 139.600, voor 1927 resp. 857.000 en 176.500.

Zooals de lezers van dit Tijdschrift weten, wordt de werkloosheidsuitkeering verstrekt, wanneer de arbeider 26 weken in een verzekeringsplichtig bedrijf heeft gewerkt en een wachttijd heeft doorgemaakt, welke tot 15 April 1928 3 dagen, tot 30 Juni 5 dagen bedroeg en sindsdien 7 dagen bedraagt.

De hoogte der uitkeering is evenredig aan het gemiddelde loon, dat de verzekerde in de laatste drie maanden voor het begin der werkloosheid verdiende, eventueel met een gezinstoeslag verhoogd. Onder bepaalde voorwaarden wordt ook uitkeering verstrekt voor gedeeltelijke werkloosheid.

De krisisuitkeering, welker kosten het Rijk (4/5) en de gemeenten dragen, wordt verstrekt bij een zeer ongunstigen stand der arbeidsmarkt aan werkloozen, die nog niet of niet meer recht hebben op de gewone uitkeering.

Het totale bedrag, dat ingevolge de werkloosheidsverzekering in 1928 werd uitgekeerd bedroeg 819,6 millioen R.M.

Ook de arbeidsbemiddeling wordt door het Rijksbureau, waaronder de werkloosheidsverzekering ressorteert, bestuurd. In 1928 werden 4,4 millioen mannen en 1,8 millioen vrouwen geplaatst, d.i. in totaal 0,2 millioen meer dan in 1927.

Aan maatregelen tot voorkoming en bestrijding der werkloosheid werd in 1928 rond 38,5 millioen R.M. uitgegeven, tegen 68,3 millioen in 1927.

De totale uitgaven voor arbeidsbemiddeling en werkloosheidsverzekering bedroegen in 1928 941,7 millioen R.M. tegen 755,4 millioen in 1927.

De inkomsten bedroegen in 1928 851,8 millioen R.M. De uitgaven voor 1927 kunnen hiermede niet goed vergeleken worden, doch waren in totaal bijna 57 millioen R.M. lager. De kontributies bedroegen in 1928 823,7 millioen R.M. (96,7% der totale inkomsten) tegen 690,6 mill. R.M. (75,9%) in 1927.

In 1928 overtroffen de uitgaven de inkomsten met 89,9 millioen R.M. Voor de krisiszorg werd in 1927 uitgegeven 162,8 millioen tegen 130 millioen in 1928.

Misbruiken bij de werkloosheidsverzekering. In Duitschland is op het oogenblik een sterke aktie gaande tot herziening van de bestaande wet op de werkloosheidsverzekering. Eenerzijds wordt deze geleid door de organisaties der werkgevers, die van meening zijn, dat de huidige regeling tot ernstige misbruiken heeft geleid en die ook gekant zijn tegen de uitkeering bij seizoenwerkloosheid. Anderzijds is men van oordeel, dat de groote kosten der werkloosheidsverzekering op den duur tot een financieele kastrastrofe zullen leiden. De regeering had beloofd zeer spoedig te zullen komen met een programma tot onmiddellijke verbetering (z.g.n. *„Sofort-Programm"*).

Het bleek echter niet mogelijk te zijn een program te ontwerpen, dat een meerderheid kon verkrijgen. De arbeiders wenschen 1 % verhooging der bijdragen; de ondernemers verzetten zich hiertegen. De laatsten wenschen voorts afschaffing der uitkeering aan seizoenwerkloozen.

In dit verband mag de aandacht worden gevestigd op een rede, welke de Rijksminister van Arbeid, Dr. Wissell onlangs voor de *„Gesellschaft für Soziale Reform"* in Kiel heeft gehouden. Daarin zeide hij o.a., dat tegen de werkloosheidsverzekering een ware paniekstemming wordt gekweekt. De beweringen omtrent matelooze misbruiken zijn ontelbaar. Het Rijksdepartement van Arbeid heeft echter vele duizenden gevallen, waarin misbruiken zouden zijn gepleegd, onderzocht en daarvan zijn ten slotte slechts ruim veertig juist gebleken.

Evenals de strijd tegen andere sociale maatregelen is ook deze met een verbazingwekkend gebrek aan waarheidsliefde gevoerd, aldus de Minister.

Duitsch-Oostenrijk.

De Werkloosheidsverzekering. Het Oostenrijksche parlement heeft, met ingang van 1 Januari j.l., opnieuw wijziging gebracht in de wet op de werkloosheidsverzekering.

Tot dusver waren de verzekerde arbeiders volgens het loon verdeeld in 10 klassen, waarvan de eerste omvatte de arbeiders, die niet meer verdienden dan 77 groschen per dag en de tiende degenen, die 3,60 schilling of meer per dag verdienden. In den vervolge zullen de arbeiders, wier dagloon niet meer bedraagt dan 1,13 schilling tot de eerste klasse behooren; de negende klasse zal omvatten de arbeiders, die gemiddeld 5,40 sch. verdienen en de tiende degenen, die 6 sh. of meer verdienen.

Deze nieuwe klassifikatie heeft tot gevolg, dat de uitkeeringen voor de arbeiders der beide hoogste klassen eenigszins stijgen. Terwijl de uitkeering vroeger, naar den omvang van het gezin, variëerde van 2 tot 3,10 sch. voor de arbeiders der tiende klasse, bedraagt zij thans 2,20 tot 3,40 sch. per dag.

Deze bepalingen zijn niet van toepassing op de buitengewone *„Notstandshilfe"*, volgens welke de uitkeeringen niet hooger

kunnen zijn dan voor de arbeiders der achtste klasse, d.i. met een dagloon van pl.m. 4,20 sch. Echter is de uitkeering voor werkloozen met minstens drie kinderen en geklasseerd in de negende of tiende klasse gelijk aan de gewone uitkeering.

De kontributie, welke tot nu toe bedroeg 80% van de kontributie voor de ziekteverzekering, is verlaagd tot 75%. Hierdoor zal de wekelijksche kontributie voor de eerste acht klassen gelijk zijn aan de helft van het dagloon in elk dier klassen, terwijl zij voor de negende en tiende klasse zal bedragen resp. 50% en 45% van de laagste grens van het dagloon, d.i. voor de tiende klasse een kontributie van 2,70 sch. per week. Men weet, dat de kontributie voor de helft door de arbeiders en voor de helft door de werkgevers wordt betaald.

Voorts is tot 31 December 1930 verlengd de bepaling, krachtens welke de werkloozen, nadat zij de reglementaire uitkeering van 30 weken hebben ontvangen, nog een extra-uitkeering van 80% der gewone uitkeering kunnen krijgen.

Groot-Brittannië.

De rechtspraak bij de werkloosheidsverzekering. Gelijk men weet wordt in Engeland de rechtspraak inzake de werkloosheidsverzekering in hoogste instantie uitgeoefend door één persoon, den Umpire. De interpretaties, welke hij van de wet op de werkloosheidsverzekering geeft, zijn dus van zeer groote beteekenis.

In één zijner jongste beslissingen heeft de Umpire uitgesproken, dat werkloozen, aan wie uitkeering wordt geweigerd op grond, dat zij niet met alle kracht naar werk zoeken, geacht moeten worden niet te hebben gewerkt gedurende een behoorlijken tijd in de laatst verloopen twee jaar. Daardoor is een tijdelijke uitsluiting van het recht op werkloozenuitkeering veranderd in een permanente uitsluiting. Tegen deze beslissing is nog al wat verzet gerezen in Engeland en men heeft de vraag gesteld, of hierin niet door een wetswijziging moet worden voorzien. Bovendien zijn stemmen opgegaan, welke aandringen op de mogelijkheid tot herziening van de beslissingen van den Umpire op grond van billijkheid.

Een Ministerie voor Werkloosheidsbestrijding. De ernstige werkloosheid heeft bij de Engelsche verkiezingen een zeer groote rol gespeeld. Het is dan ook niet te verwonderen, dat in het nieuwe Engelsche kabinet één der ministers, namelijk de heer Thomas, speciaal belast is met het vraagstuk der werkloosheidsbestrijding. In samenwerking met enkele andere ministers, zal hij alle maatregelen moeten nemen, welke kunnen leiden tot spoedige en aanzienlijke vermindering der werkloosheid.

Bij de diskussies over de Troonrede heeft Minister Thomas zijn plannen uitvoerig uiteengezet. Daaruit blijkt, dat de regee-

ring vooral heil ziet in het bevorderen van den normalen handel en de normale industrie. Eenerzijds zal dit geschieden door het uitvoeren van publieke werken, anderzijds door het bevorderen van partikuliere ondernemingen, zoo noodig met staatshulp.

Tot de maatregelen, welke onmiddellijk zullen worden genomen, behooren: het vervaardigen der spoorwegdwarsliggers uit Engelsch staal inplaats van uit ingevoerd hout; het vervaardigen van nieuwe lokomotieven, stations en wissels; het uitvoeren van een wegenplan voor vijf jaren, dat £ 9½ millioen zal kosten; het maken van sekundaire wegen en bruggen, tot een bedrag van £ 28 millioen; de benoeming van handelsattaché's in het buitenland; verlenging van de exportkredietenregeling; het droogmaken en bebosschen van land; bevordering der visscherij; de bouw van een nieuwe Waterloo Bridge.

Voorts worden plannen klaar gemaakt tot het vervaardigen van stalen spoorwagons; tot verbetering van den onhoudbaren toestand, dat goederenwagens zich in partikuliere handen bevinden; tot elektrifikatie van het Liverpoolstreet station; tot uitbreiding van den Londenschen ondergrondschen spoorweg; tot het maken van betonnen telegraafpalen; tot den aanleg van een nieuwe goederenspoorlijn buiten Londen; tot het bevorderen van den bouw van nieuwe fabrieken in de door de werkloosheid getroffen streken; tot ontwikkeling van het Empire, waarvoor £ 1 millioen per jaar zal worden beschikbaar gesteld.

Nog deze maand zal een wet worden ingediend, waarin machtiging wordt gevraagd tot het sluiten van leeningen ten bedrage van £ 25 millioen en tot het verleenen van steun door het waarborgen van rentebetaling, vooral ook aan overheidsbedrijven.

Een kommissie zal onderzoeken, of het mogelijk is den maximum-schoolleeftijd te verhoogen en de arbeidsmarkt te ontlasten van oude arbeiders door het verleenen van pensioenen. Ook de mogelijkheden van migratie zullen worden onderzocht.

Italië.

MAATREGELEN TEGEN OVERBEVOLKING DER STEDEN. Bij een wet van den 24sten December 1928 is aan de prefekten der provincies het recht gegeven, na overleg met de provinciale ekonomische raden, maatregelen te nemen om te groote toeneming der stedelijke bevolking tegen te gaan. In verband hiermede is in Februari j.l. bij de „*Questura*" in Milaan een demografisch bureau gevestigd.

Ieder, die zich in de gemeente Milaan komt vestigen met het doel werk te zoeken, moet zich binnen vijf dagen na zijn aankomst bij dit bureau melden. Indien de betrokkene in de daaropvolgende veertien dagen niet het bewijs levert, dat hij een betrekking en een woning heeft, wordt hij met een reisbiljet naar de plaats, waar hij vandaan komt, teruggezonden. Indien hij wel kan bewijzen, dat hij een betrekking en een

woning heeft, wordt nog gedurende zes maanden gekontroleerd of hij werkelijk werk heeft. Overtredingen van de te dezer zake gestelde regelen worden gestraft met gevangenisstraf van drie maanden en met boete van ten hoogste 20.000 lire.

Gelijke maatregelen zijn in Genua, Rovigo en andere plaatsen genomen.

Noorwegen.

Wetsontwerp op de werkloosheidsverzekering. De Noorsche regeering heeft in April j.l. een wetsontwerp goedgekeurd, waarbij de instelling van Rijks- en gemeentewerkloosheidsfondsen en de invoering der verplichte verzekering tegen werkloosheid wordt geregeld.

Volgens dit ontwerp zullen de kosten der verzekering gevonden worden uit gelijke kontributies van arbeiders en werkgevers. De kring verzekerden zal overeenkomen met dien der ziekteverzekering. Uitgesloten zullen echter worden de arbeiders onder de 20 jaar, de arbeiders in den land- en boschbouw en in de visscherij, de huisbedienden in gezinnen en de leerlingen.

De verzekerden, die onvrijwillig werkloos zijn, zullen een dagelijksche uitkeering ontvangen, benevens reis- en verblijfkosten om hen in de gelegenheid te stellen nieuw werk te vinden.

De kontributie zal bedragen 0,40 tot 0,80 kronen, naar gelang van de klasse der verzekerden. Zij zal tegelijk betaald worden met de kontributie voor de ziekteverzekering. Naar schatting zal het aantal verzekerden pl.m. 250.000 bedragen, het totaal der kontributies 7,5 millioen kronen per jaar en de jaarlijksche kosten der verzekering 5,5 tot 6 millioen kronen.

De werkloosheidsfondsen van den staat en van de gemeenten zullen vooral ten doel hebben het uitvoeren van werken voor de werkloozen te financieren. Deze fondsen zullen gevormd worden uit bijdragen van den staat en van de gemeenten tot een totaal bedrag van één vierde der kontributies aan de verzekering betaald.

Voorts zal worden ingestelde en nationalen werkloosheidsraad en gemeentelijke werkloosheidskommissies, welke zich met alle vraagstukken de werkloosheid betreffende zullen bezig houden.

Persoverzicht.

Op de laatstgehouden Bondsvergadering van den Nationalen Bond van Handels- en Kantoorbedienden is o.a. ter sprake gekomen het werkloosheidsvraagstuk. Hoewel, volgens de woorden van den Voorzitter, de cijfers van het aantal werklooze leden een dalenden tendens vertoonen, doet zich, voor den ouderen kantoorbediende, door de voortschrijdende rationali-

satie, de moeilijkheid om werk te vinden steeds dieper gevoelen. Een en ander is voor de vergadering aanleiding geweest een motie aan te nemen, waardoor aan het Bondsbestuur wordt opgedragen om: „in overleg met overheidslichamen en andere daarvoor in aanmerking komende instanties, stappen te doen, die hiertoe (doelmatiger werkverschaffing, toepassing van de Arbeidswet 1919, enz.) kunnen leiden". De motie is afgedrukt in het Orgaan van bovengenoemden Bond: „*Mercurius*" No. 20 van 17 Mei 1929.

In dit verband mogen wij nog wijzen op het Maart-nummer van de „*Internationale Vakvereeniging*" dat onder den veelzeggenden titel: „Too old at forty!" een waarschuwing bevatte tegen de gevolgen van een rationalisatie — zooals die in Amerika in zwang is — welke jongere werkkrachten de voorkeur geeft boven oudere. In Duitschland, waar men, volgens dat blad, deze gevolgen diep voelt, heeft de Deutschnationaler Handlungsgeschilfen Verband dienaangaande een groote actie op touw gezet, waarvan het resultaat absoluut negatief kan genoemd worden.

In „*De Arbeid*", Orgaan van het N.A.S. No. 19 van 11 Mei 1929 schrijft (C. K.) over het nadeel, dat de werkverschaffingen in Overijsel en Drente ondervinden door den achterstand in de bouwbedrijven te Amsterdam (ontstaan door den langen winter) waardoor alle geschoolden werk vinden in de stad. Het gevolg is dat er in het Oosten van het land een groot tekort is aan deskundige arbeiders, hetgeen op het uurinkomen drukt.

Het „*Katholiek Sociaal Weekblad*" No. 19 van 11 Mei bevat eenige bijzonderheden betreffende de emigratiebeperking, welke Italië op het oogenblik voorstaat. Terwijl aan den eenen kant belemmerende maatregelen in dit opzicht worden genomen (intrekken van de bepaling tot ontheffing van paskosten, inkrimping van het aantal vertegenwoordigers, belast met de regeling van het vervoer van emigranten, enz.) wordt aan den anderen kant de werkgelegenheid in het land en de koloniën bevorderd.

Het „*Correspondentieblad*", Orgaan van het Verbond van Vakorganisaties van Hoofdarbeiders in Nederland, No. 9 van 1 Mei 1929 bericht dat de Vereeniging van scheepswerktuigkundigen, tandtechnici, apothekers-assistenten en gezagvoeders bij de binnenvaart de principieele beslissing heeft genomen tot stichting van een werkloozenfonds voor werktuigkundigen.

„*De Sociale Verzekeringsgids*", No. 11 van 15 Mei j.l. geeft eenige bijzonderheden over de wijze, waarop in Duitschland de

arbeidsbemiddeling voor patiënten, verpleegd op kosten van een invaliditeitsverzekering tot stand komt. Tot dit doel is een nauwe samenwerking noodig tusschen de invaliditeitsverzekering en de arbeidsbeurs eenerzijds en de verplegers en verpleegden anderzijds.

Naar aanleiding van het eenigen tijd geleden (en op pag. 44 van dit tijdschrift besproken) verschenen werkje van Ir. v. d. Waerden: Over rationalisatie en werkloosheid, schrijft Prof. C. A. Verrijn Stuart een korte beschouwing over dit vraagstuk in „*Economische Statistische Berichten*" van 22 Mei j.l.

Prof. Verrijn Stuart, van meening dat een juister inzicht in de materie wordt verkregen, niet door toetsing aan de bedrijfspolitiek van een bepaalde onderneming, maar meer door behandeling in algemeenen zin, „tegen den achtergrond der theoretische economie", besluit zijn artikel aldus:

> „De conclusie moet dus o.m. deze zijn, dat redelijkheid en zuinigheid bij het gebruiken van productiekracht te allen tijde, maar inzonderheid thans, in beginsel toejuiching verdienen, niet het minst met het oog op hare gevolgen voor het arbeidersbelang. Daarnaast moet men echter verlangen, dat, in samenwerking van alle belanghebbenden, het mogelijke worde gedaan om tijdelijke moeilijkheden voor de arbeiders, zoo die daarvan het gevolg mochten zijn, te verzachten en voor de slachtoffers, welke zij aanvankelijk kunnen maken, den overgang naar ander werk te vergemakkelijken."

„*Onze Strijd*" Orgaan van den Alg. Ned. Bond v. Handels- en Kantoorbedienden, van 10 Mei, dringt naar aanleiding van een adres, gezonden door den Ned. Toonkunstenaarsbond aan de Tweede Kamer nog eens ernstig aan op het tot stand komen van een wet op de arbeidsbemiddeling, waarbij de particuliere bemiddeling uit winstbejag verboden wordt. Dit in verband met het tot stand komen van een overeenkomstige wet in Duitschland, waardoor het niet uitgesloten is dat Duitsche bemiddelaars, thans op hun beurt werkloos, naar Nederland trekken om daar hun „luguber bedrijf voort te zetten."

In „*In en Uitvoer*" van 27 Mei schrijft Dr. Max de Vries over de wijze, waarop de Vereen. Staten den binnenlandschen landbouw steunen en de gevolgen, die deze politiek medebrengt voor de in Amerika gevestigde industrieën. Wat het afzetgebied betreft, dit zal (met name ons land) volgens schrijver voor het Amerikaansche protectionisme een compensatie vinden in het feit, dat Amerikaansche producten waarschijnlijk onder den marktprijs zullen worden aangeboden. Een zuiver „dumping"-geval dus.

Dezer dagen is verschenen de agenda van het Congres van het Wereldverbond van Diamantbewerkers, dat op 8 Juli 1929 te Stuttgart werd gehouden. O.a. aan het punt van de agenda, voor dit tijdschrift van belang, n.l. het voorstel tot

het stichten van een Internationale Crisiskas, wijdt de redacteur van het *„Weekblad van den Alg. Ned. Diamantbewerkersbond"* een beschouwing. Schr. kan zich niet voor een dergelijke kas uitspreken; voor België (de bakermat van het voorstel) is het zeer zeker van belang, gezien de politiek der Belgische diamantbewerkers, die, hoe slecht de markt zich ook doet aanzien, steeds blijven doorproduceeren, een handelwijze die den economischen toestand zeker niet ten goede komt. In ons land is dat anders; een vermindering van vraag doet zich onmiddellijk gelden bij de productie. Wel ontstaat hierdoor tijdelijk een enorme werkloosheid, maar schr. meent, dat de werkloozen eerder geholpen worden door steun van Bond, Rijk en Gemeente tezamen, dan door een toelage uit de internationale crisiskas.

Van het *„Weekblad van den Alg. Ned. Diamantbewerkersbond"* van 7 Juni j.l. is vrijwel de geheele voorpagina gewijd aan beschouwingen over het vestigen van een nieuwe diamantindustrie in Zuid-Afrika. In tegenstelling met het oordeel van den heer P., die eenige weken geleden in dit orgaan zijn meening uitte, is de redacteur Henri Polak, hoewel van de ernst van de zaak volkomen bewust, van oordeel dat het op den duur zoo'n vaart niet zal loopen met die nieuwe industrie. Schr. bespreekt eenige opzienbarende krantenberichten betreffende deze kwestie en toont aan, dat deze tenslotte niet veel om 't lijf hebben.

In het Juni-nummer van *„De Vakbeweging"*, tijdschrift van het Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen, schrijft de heer W. v. d. Woestijne, aan de hand van statistische gegevens, gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek, een bijdrage tot de statistiek der werkloosheid. Schr. gaat bij zijn beschouwing, steunende op de gegevens van vermeld bureau, uit van de veronderstelling dat de indexcijfers voor de werkloosheid, hoewel berekend voor de leden der werkloozenkassen, een norm vormen voor de werkloosheid in 't algemeen, dus zoowel voor de ongeorganiseerden, behoorende tot de arbeidersklasse als voor hen, die veelal in 't geheel niet tot deze klasse gerekend worden. Er kunnen voor een juiste kijk op de voortdurende schommelingen in het werkloozencijfer, drie factoren als oorzaak worden aangegeven.

1° de algemeene conjunctuur;

2° de invloed van het seizoen;

3° een plotseling opkomende gebeurtenis, bijv. de wereldoorlog.

De moeilijkheid is nu — om tot een juist inzicht in dit probleem te geraken — om deze factoren, die een gemeenschappelijk gebied bestrijken, goed uit elkaar te houden. Gebeurt dit niet dan krijgt men, ook door vele andere, telkens wisselende, invloeden, een valsche voorstelling van den aard

en den omvang der werkloosheid en het is hiertegen, dat de bijdrage van den heer VAN WOESTIJNE waarschuwt.

In de Juni-aflevering van „*Jeugd en Beroep*" schrijft de heer JAC. BAKKER over „de beroepskeuze en de maatschappelijke vooruitzichten". Schrijver wijst erop, dat hoe voorzichtig men moet zijn met het onderbrengen van dit vraagstuk bij andere. Reeds de Staatscommissie tegen de Werkloosheid zat voor die moeilijkheid toen deze de beroepskeuze in het eerste deel na haar rapport voor 1914 onderbracht onder vakopleiding en verderop rubriceerde onder het hoofdstuk arbeidsbemiddeling. Schrijver dringt erop aan dat, hoezeer deze beide sociale vraagstukken ook met elkaar in verband staan, dat der beroepskeuze en -voorlichting als een op zich zelf staand hoofdstuk beschouwd wordt, dit vooral in verband met persoonlijken aanleg, die bij dengeen, die een beroep gaat kiezen, bij zijn overwegingen een grootere rol behoort te spelen dan het uitzicht op een goede maatschappelijke positie.

In het „*Grafisch Weekblad*" van 19 Juni beschrijft J. C. F. den moeilijken toestand in de boekbindersbranche, zoowel voor werkgevers als voor werknemers. Terwijl de eersten vaak te kampen hebben met de moeilijkheid geheel afhankelijk te zijn van een regelmatigen toevoer van opdrachten, dreigt voor de laatsten — mede als gevolg van deze omstandigheid — het spook der werkloosheid. Het aanbod van overtreft verre de vraag naar arbeidskrachten en de patroons geven aan jeugdige werklieden — vooral meisjes — de voorkeur boven volwassenen.

„*Hermes*" het orgaan der Ned. Ver. van Vertegenwoordigers van Handelaren en Industrieelen, bevat een bijdrage over den funesten invloed van het „alleen provisiestelsel" op de loonen. Schr. wijt het ontstaan van dit stelsel voornamelijk aan het werkloosheidsverschijnsel, waardoor vele arbeidskrachten afvloeien naar het terrein der handelsreizigers, waarvoor geen speciaal omschreven vakkennis noodig is en voorts aan de bepaling van de rijkswerkloosheidsverzekering, welke geen uitkeering uitbetaalt bij het niet aanvaarden van een „passende" betrekking. Hierdoor is men volgens schr. vaak gedwongen om aan te nemen wat men krijgen kan en dit zijn dikwijls juist de „provisie" betrekkingen. De schr. van het artikel spoort zijn collega's aan om door meerdere vakbekwaming aan dit euvel tegemoet te komen.

De Ned. Werkloosheids-Raad

is de federatie van de volgende twaalf lichamen:

Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen.
Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid.
Nederlandsche Vereeniging Landverhuizing.
Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten.
Nederlandsch Verbond van Vakvereenigingen.
R.K. Werkliedenverbond in Nederland.
Christelijk Nationaal Vakverbond.
Algemeen Nederlandsch Vakverbond.
Nationaal Arbeids Secretariaat.
Algemeene R.K. Werkgeversvereeniging.
Christelijke Werkgeversvereeniging.
Verbond van Nederlandsche Werkgevers.

Voorzitter: Prof. Dr. W. H. Nolens, *Secretaris:* Mr. J. Gerritsz.

De Bureaux van den Nederlandschen Werkloosheidsraad,

de Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid,

de Rijkskommissie van Advies voor de Werkloosheidsverzekering,

de Rijkskommissie voor Werkverruiming,

zijn gevestigd

Kloveniersburgwal 70,
AMSTERDAM.

TELEPHOON 48885.